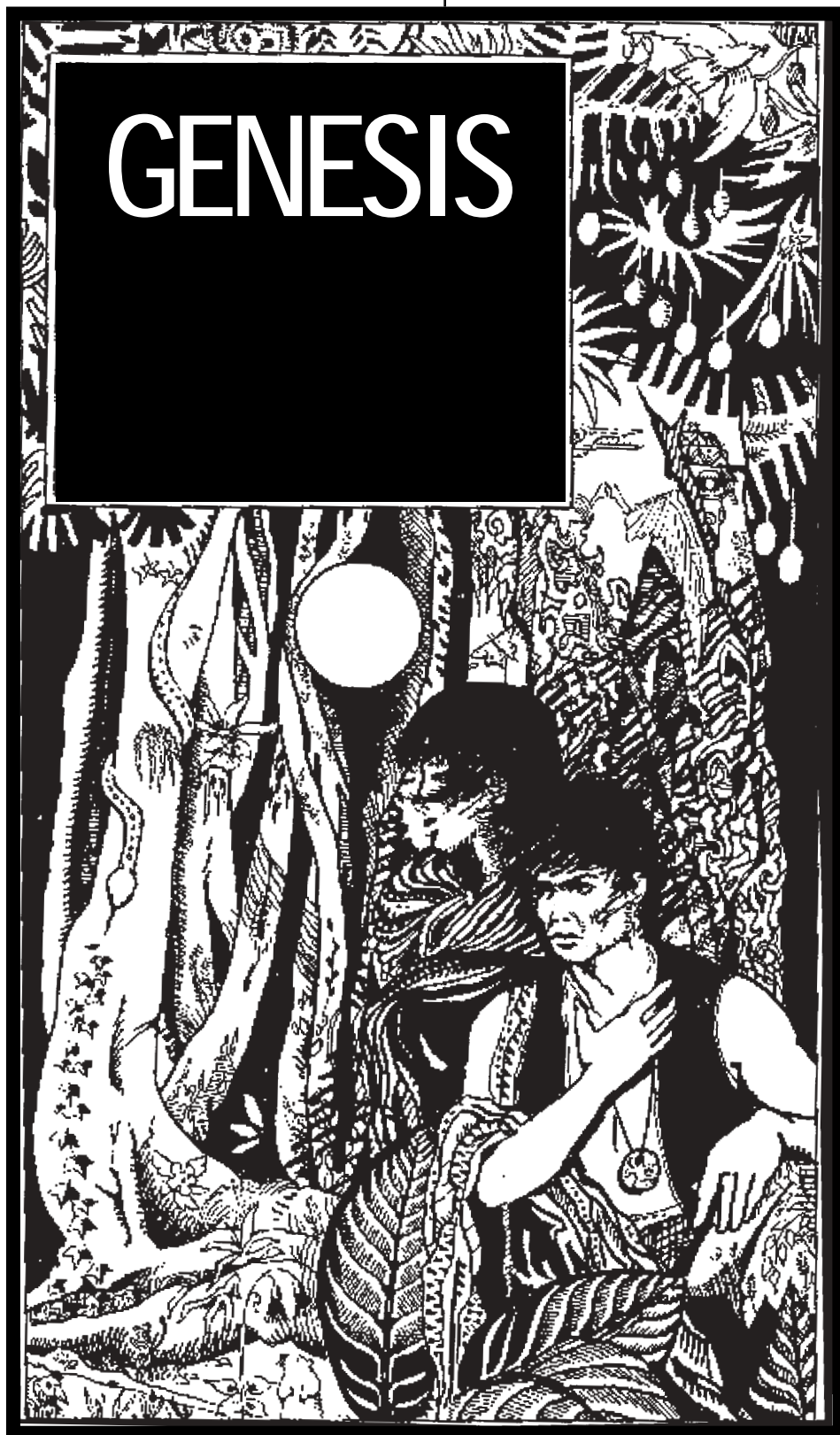

GENESIS

INTRODUKSYON SA GENESIS

Mga Simula ang kahulugan ng **Genesis**. Hindi ibig sabihi’y ito ang pinakamatandang aklat ng Biblia, kundi sa aklat na ito inilalahad sa atin ang tungkol sa mga ninuno ng bayang Israel: kabanata 12-50. Binibigyan din tayo ng panimulang pananaw sa gawang pagliligtas ng Diyos sa mundo: kabanata 1-11.

Kabanata 12-50

Sa kabanata 12 nagsisimula ang pag-alaala sa mga **Patriyarka** o mga ninuno ng Israel. Nasa simula ng Banal na Kasaysayang ito na magpapabago sa mundo ang pamilyang sumasam-palataya: si Abraham at ang kanyang mga anak. Mga nomad sila o mga taong walang sariling lupa at sa mga tolda lamang nakatira. Kasama nila ang kanilang mga tupa at mga asno, at laging naghahanap ng balon at pastulan para sa kanilang mga kawan. Ang mga nomad na ito na hinahamak ng mga tagalunsod at taganayon ang tumanggap sa pangakong Lupa at Pagpapala para sa lahat ng tao sa daigdig.

Kabanata 1-11

Isinulat ang mga unang kabanata ng Genesis para ituro sa atin ang kahulugan ng kasaysayan at ng mundong ating ginagalawan. Para saan ang sanlibutan? Ano ang tao? Para saan ang kamatayan? Hindi ito naglalahad ng **kasaysayan** ayon sa modernong pagkaunawa dahil hindi ito paglalarawan ng mga pangyayari at bagay-bagay na pangkasaysayan. Gayunpaman, ipinahihiwatig ng mga kuwentong ito na ang sangkatauhan ay saklaw ng iisang karanasan sa pagdanas nila ng presensya ng Diyos. Sina Adan, Eva, Noe ay ang sangkatauhan ng kahapon at ngayon: patuloy pa nating isinasabuhay ang kanilang dula.

Sino ang sumulat ng Genesis?

Hindi lamang isang manunulat kundi marami. Sa panahon ni Haring Solomon (ikasampung dantaon bago dumating si Kristo), isang di-kilalang manunulat na tinawag na **Yawista** ang sumulat ng unang kasaysayan ng Bayan ng Diyos na nagsimula sa kuwento ng Paraiso. Maaaring siya rin ang sumulat sa malaking bahagi ng kasaysayan ni David sa mga aklat ni Samuel.

Para makasulat tungkol kay Abraham, ginamit niya ang maraming alaala at mga alamat na bukambibig na ipinapasa ng mga Israelita sa mga sali’t salinlahi. Para sa unang bahagi ng Genesis na hindi naman talagang naglalahad ng kasaysayan, ginamit niya ang literatura ng Babilonia. Maraming dantaon nang may mga tula ang mga ito tungkol sa unang mag-asawa, nawalang paraiso, ang baha... Ginamit niya ang ilan sa mga ito pero kanya ring lubos na binago upang maipahayag ng mga istoryang ito bilang paghahambing ang mga plano ng Diyos sa kanyang sangnilikha.

Sa ika-9 na dantaon bago dumating si Kristo, isa pang manunulat na tinatawag namang **Eloista** ang sumulat sa mga alaala ng mga Patriyarka at ni Moises. Madalas niyang inuulit ang isinalaysay na ng Yawista sa naiibang paraan. Pagkatapos ay pinag-isa ang dalawang istoryang ito; may mga pagkakataong pinaghahalo ang mga pangungusap mula sa dalawang awtor kapag parehong pangyayari ang kanilang ikinukuwento.

Nang bumalik ang mga Judio mula sa Pagkatapon sa Babilonia pagkaraan ng mahabang panahon (ika-5 dantaon bago dumating si Kristo), maraming talata ang idinagdag ng kanilang mga **pari** na inilalagay naman natin dito nang pahilig. Sila ang sumulat sa tula ng *pitong araw na paglikha*, na siyang simula ng Genesis at ng buong Biblia.

1 •¹ Nang simulang likhain ng Diyos ang langit at lupa, ² ang lupa ay walang anyo at walang nabubuhay. Nababalot ng kadiliman ang kailaliman at aali-aligid ang espiritu ng Diyos sa ibabaw ng mga tubig.

³ Sinabi ng Diyos: “Magkaroon ng liwanag,” at nagkaroon ng liwanag. ⁴ Minasdan ng Diyos ang liwanag – at iyon nga ay mabuti – at inihiwalay niya ang liwanag sa kadiliman. ⁵ Tinawag ng Diyos na “Araw” ang liwanag, at “Gabi” ang kadiliman. Gumabi at umumaga: ang Unang Araw.

⁶ Sinabi ng Diyos: “Magkaroon ng matibay na sahig sa pagitan ng mga tubig upang paghiwalayin ang mga tubig sa kapwa-tubig.” ⁷ Sa gayon, ginawa ng Diyos ang sahig na naghihiwalay sa tubig na nasa silong nito at sa tubig na nasa ibabaw nito. At gayon nga ang nangyari. ⁸ Tinawag ng Diyos na “Langit” ang matibay na sahig. Gumabi at umumaga: ang Ikalawang Araw.

⁹ Sinabi ng Diyos: “Magsama-sama ang

mga tubig sa silong ng langit sa isang dako, at lumitaw ang tuyong lupa.” At gayon nga ang nangyari.

¹⁰ Tinawag ng Diyos na “Lupa” ang dakong tuyo, at “Dagat” ang mga tubig na pinagsama-sama. Minasdan iyon ng Diyos – at iyon nga ay mabuti.

¹¹ Sinabi ng Diyos: “Magbinhi ang lupa ng mga damo at mga halamang nagbubunga ng buto, at mga puno sa lupa na namumunga ng mga prutas na may buto sa loob, ang bawat isa ayon sa sariling uri.” Gayon nga ang nangyari. ¹² Nagbinhi ang lupa ng mga damo at mga halamang nagbubunga ng buto at mga punong namumunga ng mga prutas na may buto, ayon sa uri ng bawat isa. Minasdan iyon ng Diyos – at iyon nga ay mabuti. ¹³ Gumabi at umumaga: ang Ikatlong Araw.

¹⁴ Sinabi ng Diyos: “Magkaroon ng mga ilaw sa sahig sa itaas upang ibukod ang araw sa gabi, at magsilbing mga palatandaan ng mga panahon, araw at taon. ¹⁵ At magingning ang mga ito sa sahig sa

• **1.1** Saligang aral ang itinuturo ng mga tanyag na talatang ito. Ngunit hindi ito dapat basahin bilang “ang” pangwakas na salita sa pag-unawa sa sanlibutan. May kanya-kanyang kuwento ng simula ng mundo ang matatandang relihiyon at gayundin naman ang Biblia. Pero may sasabihin pa ang Biblia, at ito’y sinasabi sa hindi tinitingnan ng marami: sa Bagong Tipan.

Para mahayag ang misteryo ng Diyos na Maylalang, kailangang hintayin ang pagdating ni Kristo: tingnan ang Jn 1 at Ef 1.

ILANG MALINAW NA SAGOT TUNGKOL SA SALIGAN NG PANANAMPALATAYA

Nang simulang... Hindi tahasang sinasagot ng salaysay ang katanungan ng kasalukuyan: May Diyos bang lumikha sa daigdig? Ipinalalagay na nito na meron nga. Pero gusto muna nitong ituro na binigyan ng Diyos ng kaayusan ang kanyang nilikha.

Mahalaga ito sa atin. Sandaang taong mahigit nang ninais paniwalaan ng marami – pati na ng mga may kaalaman sa siyensya – na nalikha ang daigdig sa “tsamba” o di-sinasadyang pagkakataon. (Walang katuturan ito.) O nalikha ito ng mga batas ng kalikasan, na parang mga diwatang nahulog mula sa langit para ipaliwanag ang di-maipaliwanag: ang katuturan, kaayusan at kagandahan sa sanlibutan. Ngunit nakita ng mga tao ang sarili nila na kaharap ang isang sanlibutang walang-saysay, at doon ang tao ay isa lamang

tsonggong nagkadiperensiya. Tatarukin ng buong Biblia ang kahulugan ng sanlibutan at ng kasaysayan. *Minasdan iyon ng Diyos at iyon nga ay mabuti.* Kung sa mundo’y may masama man sa tingin natin, bunga marahil ito ng hindi natin pagkaintindi rito. At kung talaga nga itong masama, ang dahila’y may ibang nakialam – ang tao o ang demonyo kaya (Kar 1:14, 11:20; Sir 13:1; Jaime 1:17).

Sinabi ng Diyos: ‘Magkaroon ng liwanag.’ Isinasaayos ng Diyos ang daigdig at ang ating buhay. Pagmasdan kung paano inilagay ang araw at buwan hindi lamang para magbigay ng liwanag: nagsisilbi ring panukat ng panahon ang mga ito at nagiging batayan ng kalendaryo. Walang buhay ng tao o pamilya na walang mga kapistahan, disiplina at takdang oras ng pagbangon at pagtulog, paggawa at pagkain. Hinati ng mga Hebreo ang daigdig sa tatlong rehiyon: langit, lupa at mga tubig. Nadidiskubre natin ang ganitong kaayusan: mga araw 1 at 4, 2 at 5, 3 at 6. May kanyang takdang oras ang lahat: sinusundan ng mas mataas na uring mga nilalang ang mga mas mababa, at ang tao ang pinakahuli.

Langin natin ang tao na ating larawan. Sa piling ng mga hayop na nakatungo sa lupa, ang tao’y lumalakad nang tuwid at nakatunghay sa langit. Tanging siya lamang ang nag-aaral, nakaaalam at nagmamahal. Siya lamang ang may kamalayan: tingnan ang magandang paliwanag sa Sir 17:1-13. Igini-

itaas para tanglawan ang lupa.” At gayon nga ang nangyari.

¹⁶ Kaya dalawang malaking ilaw ang ginawa ng Diyos: ang mas malaking ilaw upang pamahalaan ang maghapon, at ang maliit na ilaw para pamahalaan ang magdamag. At ginawa rin ng Diyos ang mga bituin. ¹⁷ Inilagay ng Diyos ang mga iyon sa sahig sa itaas upang tanglawan ang lupa, ¹⁸ at pamahalaan ang maghapon at magdamag, at ihiwalay ang liwanag sa kadiliman. Minasdan iyon ng Diyos – at iyon nga ay mabuti. ¹⁹ Gumabi at umumaga: ang Ikapat na Araw.

²⁰ Sinabi ng Diyos: “Mapuno ng mga buhay na nilalang ang mga tubig at magliparan ang mga ibon sa ibabaw ng lupa sa silong ng matibay na sahig.” ²¹ Nilikha ng Diyos ang malalaking dambuhala sa karagatan, at lahat ng nabubuhay at lumalangoy sa mga tubig sa dagat, at

lahat ng ibong lumilipad, ayon sa sariling uri ng bawat isa. Minasdan iyon ng Diyos – at iyon nga ay mabuti. ²² Pinagpala ng Diyos ang mga ito at sinabi: “Lumago kayo at magparami, punuin ninyo ang tubig ng mga dagat, at magparami rin ang mga ibon sa ibabaw ng lupa.” ²³ Gumabi at umumaga: ang Ikalimang Araw.

²⁴ Sinabi ng Diyos: “Magsupling ang lupa ng mga buhay na hayop ayon sa sariling uri ng mga ito: mga mababangis na hayop at iba pang mga hayop, at mga hayop na gumagapang sa lupa, ayon sa sariling uri ng bawat isa.” At gayon nga ang nangyari. ²⁵ Nilikha ng Diyos ang iba’t ibang uri ng mga hayop: ang mababangis na mga hayop, ang iba pang mga hayop, at lahat ng gumagapang sa lupa ayon sa sariling uri ng mga ito. Minasdan iyon ng Diyos – at iyon nga ay mabuti.

giit ng Biblia na ginawa ng Diyos ang tao *na ating larawan at kahawig*. Gusto niya ng isang makikipagmahalan at makikipag-usap sa kanya. At sinasabi ng Biblia kung paano inilaan ng Diyos ang kanyang sarili sa sangkatauhan.

Nilikha niya silang lalaki at babae. Kapag sinasabi ng Biblia na nilikha ng Diyos ang tao, hindi nito sinasabing ang lalaki o ang babae, mag-isa, kundi ang mag-asawa.

Dito natin kailangang iwasang muli ang mga pinasimpleng larawan ng mga materyalistang haka-haka: ang pagkakaiba ng kasarian ay hindi na hihigit pa sa resulta ng “tsamba” o di-sinasadyang pagkakataon sa pagbabago ng chromosomes, at nagkataon din lamang na nagkaroon ng pag-ibig pagkatapos ng pagkakaiba ng kasarian. Ngunit nasa unang lugar ang pag-ibig ayon sa plano ng Diyos, at paghahanda para rito ang mahabang ebolusyon ng sekswalidad.

Bilang larawan ng Diyos, ang tao ay kanyang lingkod at katiwala sa pamamahala sa mundo: *Sila ang makapangyari* (Sir 17:4).

Magparami at punuin ang lupa. Ibinibigay sa kanila ng Diyos ang kanyang pagpapala. Parang parehong mga salita ang kanyang ginagamit pero magiging iba ang kaso nila. Bagamat pagpapala ng Diyos ang pagkakaroon ng maraming inapo, hindi ibig sabih’y paramihin ang lahi sa iresponsableng paraan: tingnan ang Sir 4:11, kung saan pinupuri ang mga pamilyang may mga anak na edukado, kapaki-pakinabang at mabuti sa mata ng Diyos.

Siyempre, hindi dapat magsilang ng mga anak ang mga magulang nang hindi pinag-iisipan kung paano ang mga ito tatanggapin at papapag-aralin at nang sa gayon ay madiskubre nila, sa pamamagitan ng kani-

lang mga magulang, ang pagmamahal ng Ama. Sanlibong beses na ipagugunita sa atin ng Biblia na ang bansang wala nang mga anak ay naligaw ng landas ng pagpapala ng Diyos.

Ang maniwala naman na ang kailangan munang isipin ay ang pagbabadyet ay di pagsaalang-alang sa ebanghelyo.

Sa ikapitong Araw, nagpahinga ang Diyos. Tina-tawag ng mga Israelita ang araw na ito na “Sabbat” na ibig sabih’y “pahinga”. Ang pagtupad nito ay isa sa mga haligi ng kanilang relihiyon. Ang pahingang ito ng Diyos ay hindi nangangahulugang mula sa araw na iyon, titingnan na lamang ng Diyos ang kanyang likha mula sa malayo (Jn 5:17). Kundi, ang sangnilikha ng Diyos pati ang gawa ng tao ay patungo sa walang-katapusang araw ng ating pahinga sa Diyos at pakikibahagi sa kanyang kaligayahan. Tingnan ang Heb 4:1-10 at ang paliwanag sa Ex 20:8.

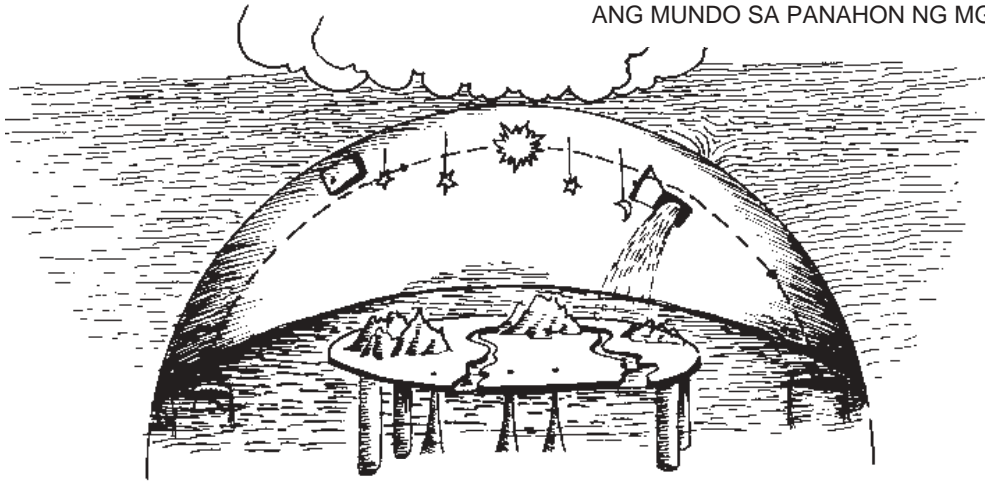
Hindi lamang pinagpapala ang Sabbath kundi *ginagawang banal* din ito. Ang ugat ng salitang Hebreo na ito ay: putulin, ibukod. Ang ikapitong araw ang araw na nakabukod sa iba, itinabi, iba. Iba para sa mga tao na hindi obligadong magtrabaho: May panahon sila para makita, makatagpo ang iba at ang kanilang sarili. Ang sinumang magsasaalang-alang sa Sabbath ng Diyos ay makikinabang nito ayon sa mga pangako ng Diyos (Is 56:4; 58:13).

HUWAG GAWING LITERAL ANG PAKAHULUGAN

May mga taong naniniwala na idinikta ng Diyos ang mga linyang ito at walang ginawa ang banal na awtor kundi isulat lamang ito nang walang binabago ni isang

Ang Kataas-taasang Kalangitan

ANG MUNDO SA PANAHON NG MGA HEBREO

Kailaliman (o Sheol, o Impiyerno)

Sa pananaw ng mga tao noong unang panahon, parang mesang bilog ang mundo at may mga haligi itong nakatukod sa ilalim ng dagat. Nasa pinakamataas na bahagi ang Langit ng mga Langit, o *ang Kataas-taasang Kalangitan*, ang tahanan ng Diyos. Nakabitin sa kulandong na tinatawag na *kisame* ang araw, buwan at mga bituin. Nanggagaling ang ulan sa *mga tubig sa itaas*, sa ibabaw ng kisame. Nasa ilalim ng lupa naman ang pook ng mga patay, o *impiyerno*, at ikinakabit ito sa ating mundo ng libu-libong butas – ang mga libingan ng mga patay.

letra man sa sinabi ng Diyos. Ngunit hindi ganito ang pagkasulat sa Biblia. Tinulungan siyempre ng Diyos ang manunulat para mabuo ang tula ayon sa gusto ng Diyos at makapagturo sa mga tao sa lahat ng panahon. Ngunit hindi nito hinahadlangan ang pagsulat ng awtor para sa mga tao ng kanyang panahon at ang pakikipag-usap niya sa kanila sa paggamit ng mga larawan at ekspresyong ayon sa kanilang kultura. Para naman sa atin na nagbabasa ngayon ng Biblia, kailangang pumasok tayo nang kaunti sa kulturang iyon at mga ekspresyong iyon, kung gusto nating maintindihang mabuti ang mensahe ng awtor.

Unang Araw, Ikalawang Araw... Dapat ba nating isipin na katulad ng mga araw ngayon ang *anim na araw* na ito – samantalang hindi pa nililikha ang araw?

Sa totoo'y isang dula ang gustong ipakita ng awtor tungkol sa paglikha kung saan ilang ulit na bumababa ang telon at nagpapalit ng mga tauhan. Itinatayo ng Diyos ang sanlibutan na magiging Templo niya at solemne ang ginagawa niyang pagtatayo nito, isa-isa, gaya ng isang maayos na seremonya. Binibigyan ng kanyang papel ang bawat bagay at bawat nilalang.

Inayos ng may-akda ang seremonyang ito sa loob ng anim na araw para mapatapat ang Sabado na ikapitong araw sa Araw ng Pahingang nakatalaga sa Diyos para sa mga Judio. Kayat makapagpapahinga ang Diyos na pinupuri ng kanyang nilikha. Ito ang layunin ng sanlibutan at ng sangkatauhan. Tinawag na *Sabado* o *Pahinga* ng mga Israelita ang araw na iyon at itinuring na pinakahaligi ng kanilang relihiyon ang pagsunod dito.

Magkaroon ng matibay na sahig sa pagitan ng mga tubig (6). Noong panahong iyon, hindi pa alam ng mga tao na ang mundo ay isang planetang umiikot

sa araw. Akala nila'y lapad ang mundo, gaya ng isang plaka, na nakapatong sa mga haligi. At nakatayo naman ang mga haliging ito sa *mga tubig sa ibaba* na nakapalibot din sa mundo at bumubuo sa mga dagat (tingnan Job 38:4-10). Sa itaas nama'y may malawak na sahig o kisameng asul, ang langit, kung saan nakabitin ang araw at mga bituin. At ayon sa paniwala nila, nasa ibabaw ng sahig na ito ang *mga tubig sa itaas* na pinagmumulan ng ulan.

Sa katunayan ang langit na ito'y palapag lamang para sa kanila ng isa pang mundo na tirahan ng Diyos at ng mga anghel. Ang lahat ng umiiral ang ibig sabihin ng *langit at lupa* sa Biblia: ang daigdig ng mga bagay na nakikita at ang mas mainam na daigdig, na siyang pinagmumulan ng mga pangunguna: "Sundin ang loob mo dito sa lupa para nang sa langit."

Minasdan iyon ng Diyos at iyon nga ay mabuti. Hindi ikinakaila ng awtor ang pag-iral ng kasamaan sa mundo. Para sa mga Israelita, ang dagat at kadiliman ang simbolo ng masasamang puwersa sa mundo. Subalit may kaayusan at hangganan ang mga puwersang ito: may hangganan ang dagat, at nagbibigay-daan ang gabi sa liwanag sa paglipas ng bawat araw.

Sinabi ng Diyos: Purong espiritu ang Diyos, wala siyang bibig at di nangungusap sa pamamagitan ng tunog. Ang ekspresyong ito na *Sinabi ng Diyos* ay nagpapaalaala sa atin na ang Maykapal ang siya ring nagbigay sa atin ng kanyang Salita at Batas.

Ibinibigay ko sa inyo ang lahat ng halaman at punong namumunga. Sa mga salitang ito ipinahayag ng sumulat ang huwaran ng isang mundong di marahas, na ni mga hayop man ay di papatayin. Ayaw ng Diyos na mamatay ang kanyang mga nilikha. Ngunit hahayaan din ito (Gen 9:3) sa pagsasaalang-

²⁶ *Sinabi ng Diyos: “Lalangin natin ang tao na ating larawan at kahawig. Sila ang makapangyari sa mga isda sa dagat, sa mga ibon sa langit, sa lahat ng mababangis na hayop at sa iba pang mga hayop, at sa lahat ng gumagapang sa lupa.”*

²⁷ *Kaya nilikha ng Diyos ang tao na kanyang larawan; larawan ng Diyos, siya ay kanyang nilikha; nilikha niya silang lalaki at babae.*

²⁸ *Pinagpala niya ang mga ito at sinabi: “Maging mabunga kayo at magparami, punuin ninyo ang lupa at kayo ang makapangyari rito. Kayo ang makapangyari sa mga isda sa dagat at mga ibon sa langit, sa bawat buhay na hayop na gumagalaw sa lupa.”*

²⁹ *Sinabi ng Diyos: “Ibinibigay ko sa inyo ang lahat ng halaman sa balat ng lupa na nagbubunga ng buto, at lahat ng*

alang ng Diyos sa tunay na kalagayan ng taong makasalan.

ANG PAGLIKHA AT ANG TAO SA KASALUKUYAN

Marami ang nagsasabing may “kontradiksyon” ang sinasabi ng Biblia sa natutuklasan ng siyensiya. Sa katunayan nga’y parami nang parami ang sinasabi ng modernong siyensiya tungkol sa simula ng sanlibutan (tingnan *Ang Panahon ng Paglikha*, p. 7) ngunit hindi niyon ito maipaliwanag. Pero hindi na nito isinasasantabi ang paglikha.

Nasabi na natin ang kahulugan ng *anim na araw*: hindi ito “kontradiksyon” sa palagay na ang sanlibutan ay nabuo sa loob ng milyung-milyong dantaon. Sa nakalipas na siglo, inakala ng mga tao na kakatwa ang pagtukoy ng Biblia sa liwanag gayong hindi pa nababanggit ang araw at mga bituin, – ngayon, namamangha tayo na umaayon ito sa modernong teoriya ng sanlibutan. Pero bakit tayo magtatagal sa ganitong mga diskusyon? At kung may magtataka at ang istorya ay hindi siyentipikong pagpapaliwanag, masasabi nating ang Biblia ay Salita ng Diyos para ituro ang ating pananampalataya at hindi para ipalit sa siyentipikong pagsisiyasat.

Kadalasa’y may isa pang pagsalungat na ibinibigay: sa paglalahad sa Diyos bilang siyang lumikha sa mundo at sa tao bilang isang nilalang, kinukundisyon tayo ng relihiyon na mabuhay na sunud-sunuran at nasa ilalim ng tadhana. Ngunit naiiba ang katotohanan: sa pagsasabi ng Biblia na ang Diyos ang Maykapal sa lahat at una sa lahat, dinadakila nito ang tao na hindi natsambahan lamang kundi galing mismo sa Diyos.

Pinalalaya ng Biblia ang espiritu ng tao. Naniniwala ang mga tao noong unang panahon na depende sa mga kapristo ng kanilang mga diyos ang kapalaran ng tao. Maging ang mga Griyego na labis ang pagmamalaki sa kanilang kalayaan ay yumuko sa talaga ng tadhana na di matatakas ninuman. Sa mga pamayanang iyon, ang mga pagsisikap ng tao para paunlarin ang kanyang kapangyarihan ay naparalisa ng takot na baka masaknan nila ang mga diyos na iyon na may hawak sa mga puwersa ng kalikasan. Alam ng marami ang alamat ni Prometeo: pinarusahan siya sa pagkaka-diskubre o “pagnanakaw” niya sa apoy na pag-aari ng mga diyos at sa pagkakabigay niya nito sa mga tao na mga kapatid niya.

Ngunit isang taong hindi nanginginig sa natatagong lakas ng mga bituin (ang mga ilawang naglilingkod sa

Diyos!) ang hinuhubog ng Biblia, at wala siyang takot sa anumang sumpa ng kapalaran sa pagsisiyasat niya sa mga hiwaga ng sanlibutan. Di ba’t Kristiyano ang unang taong lumakad sa buwan?

Sinasabi ng Biblia na galing sa Diyos ang tao. Hindi lamang ang unang tao kundi *lahat ng taong* isinilang sa mundong ito: hindi tayo tsambang produkto ng mga pawang batas ng kalikasan. Inayos ng Diyos ang mga pangyayari at mga pagtatagpo na huhubog sa ating pagkatao: kumilos ang Diyos sa pamamagitan ng lahat ng taong gumising sa ating espiritu.

Lumilitaw ang tao sa *Ikanim na Araw*. Mula sa sandaling iyon, para bang ibinibigay na ng Diyos ang papel sa paborito niyang nilikha, ang tao. Patuloy na nililikha ng Diyos ang sanlibutan sa pamamagitan ng mga kamay, utak at puso ng tao. At habang gumagawa at lumilikha ang tao, nalilikha rin naman mismo ang kanyang sarili. Itinatayo ang sangkatauhan sapagkat – huwag nating kalimutan – ang “tao” ay nangangahulugan sa Biblia ng hindi lamang mga indibidwal, na bawat isa’y kilala ng Diyos, kundi pati ng buong sangkatauhan na tinawag para maging iisang katawan.

ISANG MENSAHENG PROPETIKO

Bigyang-pansin ang pagkakatulad ng unang pahina ng Biblia sa ebanghelyo ni Juan. Dalawang dantaon ang naghilawalay sa dalawang tekstong ito, pero parehong salita ng Diyos at nagbibigay-liwanag sa isa’t-isa. Sinasabi ng Genesis: *Sa simula* sa pagtukoy sa paglikha na wari’y nasa panahon at bukod sa Diyos, pero gayundin ang sasabihin ni Juan: *Sa simula* sa pagtukoy sa buhay na nasa kaloob-looban ng Diyos na di saklaw ng panahon kundi nabubuhay sa kapuspusang walang pagbabago na tinatawag nating kawalang-hanggan niya. Doon ay walang bago pa man o pagkatapos, walang panahong itinatagal, walang pagkapagod o pagkabagot.

Sa simula isinilang mula sa Diyos ang Anak ng Diyos, at nagmumula naman ang Espiritu sa Ama at sa Anak. Ngunit alam natin na patuloy pa ang simulang ito at hindi lumilipas; sa pagbabalik ng Anak at Espiritu sa kaisahan sa Diyos-Ama para magkasamang tamsahin ang kataas-taasang pagpapala, walang paglipas ng panahon.

Sa simula ay isinalamin ng Diyos ang kanyang sarili sa kanyang Anak na kanyang Larawan at Ningning (Col 1:15 at Heb 1:3); *sa simula* rin ipinamamahagi sa sanlibutan ang mga yaman na nakita ng Ama sa

punong namumunga ng mga prutas na may buto. Ang mga ito ang inyong pagkain. ³⁰ *At ibinibigay ko naman sa lahat ng mababangis na hayop, sa lahat ng ibon sa langit, sa lahat ng hayop na gumagapang sa lupa – sa lahat ng may hininga ng buhay – ang lahat ng luntiang halaman bilang pagkain nila.” At gayon nga ang nangyari.* ³¹ *Pinagmasdan ng Diyos ang lahat ng kanyang ginawa, at tunay ngang napakabuti ng mga iyon. Gumabi at umumaga: ang Ikanim na Araw.*

2 ¹ *Sa gayon nilikha ang langit at lupa, at lahat ng nakakabit sa mga*

kanyang Anak. Kaya isang pagpapahayag ng malalim na misteryo ng Diyos itong sanlibutang ang sukat at edad ay hindi mailarawan ng ating isip. Doon gaganapin ang buong kasaysayan ng sangkatauhan ang sagradong kasaysayan kung saan tutuparin ng Diyos ang isang walang-hanggang pagnanais: ang kanyang kalooban na mahalina tayo, akayin sa kaganapan at pag-isahin kay Kristo.

Sasabihan tayo ng Ebanghelyo tungkol sa isang bagong pagsilang ‘sa tubig at sa Espiritu’, ngunit ngayon pa ma’y nagtatrabaho na ang Espiritu. Sinabi natin sa talata 2 na maaaring sabihing hangin sa halip na Espiritu. Puwedeng isinasalaala ng salaysay na ito ang isang matandang tradisyon kung saan ang hininga ng Diyos ay lumilibot sa ibabaw ng nagngangalit na dagat, at mula rito lilitaw ang daigdig. Sa katunayan, isinulat ito ng mga paring Judio, matapos magpahayag sa loob ng maraming taon ang mga propetang kinasihan ng Diyos: kaya alam na noon pa na ang hininga ng Diyos ay ang kanyang Espiritu. Naroon na sa simula pa ang Espiritu at ang Salita, at sinasabi na ang mangyayari pa; pag dumating na ang anak ng Diyos, na kanyang Salita, ibibigay ang Espiritu upang tayo’y likhain o likhain nang panibago sa larawan ng Diyos (Ef 2:15; 4:24).

Kaya nilikha ng Diyos ang tao na kanyang larawan at kahawig. Ito ang taong nabubuhay sa grasya ng Diyos (Ef 2:15, 4:24). Ngunit binubura ng ating mga kasalanan ang larawan ng Diyos sa bawat tao at sa lipunang ating itinatayo, isang lipunang kasakiman at karahasan ang nakapangyayari. Kaya dumating ang Anak sa sarili niyang tahanan (Jn 1:11) para ibalik ang pagkakahawig na ito.

Kanyang larawan at kahawig. Isa ito sa mga pangunahing pahayag ng Biblia. Walang makakaisip maghanap ng isang personal na relasyon sa Diyos kung ang kanyang kadakilaan lamang o lahat ng pagkakaiba niya sa atin ang tanging pag-uukulan natin ng pansin. Bakit nga ba pagkakaabalahan ng Walang Hanggan ang mga langgam na gaya natin sa napakalawak na sanlibutan? Subalit *pagkakahawig* ang sina-

ito. ² *At sa Ikapitong Araw, natapos ng Diyos ang kanyang trabaho, at nagpahinga sa araw na iyon sa lahat niyang gawain.* ³ *Pinagpala ng Diyos ang Ikapitong Araw at pinabanal iyon, sapagkat sa araw na iyon siya nagpahinga sa lahat niyang gawain sa paglikha.* ⁴ *Ganito nilikha ang langit at lupa.*

Pangalawang paglalahad ng paglikha

• Nang gawin ni Yawe-Diyos ang lupa at mga langit, ⁵ wala pang anumang palumpong ni halamang-ligaw na sumisibol sapagkat hindi pa nagpapaulan sa lupa si Yawe-Diyos, at wala pang taong magbubungkal ng lupa. ⁶ Ngunit may

sabi ng Biblia. Nangangahulugan ito na inaakay tayo ng mga landas ng Katotohanan, Kagandahan, Katapatan tungo sa Diyos na Walang-Hanggan. Ibinibigay ng Diyos ang kanyang Salita at nakakaunawa tayo nang kaunti.

Sa gayon, natatakasan natin ang mga walang pag-asang kongklusyon ng modernong pilosopiya: nawalan ito ng Diyos kaya wala nang katotohanang masasandigan. Samantalang marami sa mga kapanahon natin ay nag-aakalang sila’y malaya sapagkat nawalan na sila ng dahilan para mabuhay at umasa, ang Biblia naman ay nagbibigay ng kabuluhan sa buhay.

Tinutulungan tayong makibahagi sa misteryo ng Diyos sa dulo ng landas kung saan tayo’y nagiging “katulad niya”: sinasabi ng Bagong Tipan na ang landas na ito ay ang pag-ibig.

Kayo ang makapangyari. Sa kabila ng kahinaan ng tao, pinili ito ng Diyos para maging tagapag-ugnay sa kanya at sa sanlibutan. Sa unang sandali pa lamang ng paglikha, plano na ng Diyos na maging tao ang kanyang Anak (Ef 1:1-14). Siya ang tinutukoy ng mga salita sa Salmo 8: *Sino ang tao na sukat mong alalahanin? Pinutungan mo siya ng luwalhati at karangalan at ibinigay sa kanya ang gawa ng iyong mga kamay.* (Tingnan 1 Cor 15:24.)

Nagpahinga ang Diyos sa Ikapitong Araw at pinabanal iyon. Hindi nagtatapos ang paglikha sa paglitaw ng taong nagtatrabaho kundi sa Pahingang inihanda ng Diyos para sa kanya (Heb 4:3). Pina-sinayaan ni Jesus ang Pahingang ito sa pagkabuhay niya sa araw na kasunod ng Araw ng Pahingang. Ito ang dahilan kung bakit pinili ng mga apostol ang Linggo para sa lingguhang pagtitipon ng mga Kristiyano, at iniwan ang Araw ng Pahingang sa mga Judiong hindi naniwala kay Kristo.

• **2.4** Pagkatapos ng solemng awit tungkol sa paglikha sa sanlibutan na nasa unang kabanata ng Genesis, isa namang mas matanda pang salaysay ang ibinibigay sa atin ngayon ng Biblia: si Lalaki at si Babae sa hardin ng Eden.

tubig na bumukal mula sa lupa at dinilig iyon.

⁷ Pagkatapos ay hinubog ni Yawe-Diyos ang Tao mula sa alabok ng lupa, at inihinga sa ilong nito ang hininga ng buhay, at nabuhay ang Tao. ⁸ Nagtanim ang Diyos ng isang hardin sa Eden, sa silangan; at doon niya inilagay ang Taong kanyang

hinubog. ⁹ Pinasibol ni Yawe-Diyos sa lupa ang lahat ng punongkahoy na maganda sa tingin at mabuting kainin. At inilagay niya sa gitna ng hardin ang Puno ng Buhay at ang Puno ng Kaalaman tungkol sa Mabuti at Masama.

¹⁰ Umagos ang isang ilog mula sa Eden na dumilig sa hardin, at mula roo'y

Maihahambing ang kuwentong ito sa mga talinhaga ni Jesus, lalo na sa talinhaga ng amang naghihintay sa pagbabalik ng waldas na anak at sa talinhaga ng haring nangumbida sa kanyang handaan. Inilalarawan si Yaweng Diyos na Banal, bilang may-ari ng isang napakagandang halamanan (*Lugod* ang ibig sabihin ng *Eden*) kung saan niya gustong maglakad-lakad paglamig ng init ng araw (3:8). Hindi na kailangang mag-isip pa ng napakalaking entablado: dalawang puno lamang ang naroon, si Lalaki at ang kanyang kasamang babae. Pinadaraan lamang ang mga hayop para mapasailalim kay Tao (ito ang kahulugan ng pagbibigay niya ng pangalan sa kanila sa 2:20). At hindi naman nangangailangan ng masyadong lugar ang *ahas*-Demonyo sapagkat sa puso ni Tao ito nakakanlong. Pero napakaliit man ang Eden ng mag-asawa, ang nangyayari roon ang sa dakong huli'y magtatakda sa kapalaran ng sangkalupaan. Kaya sa simula pa'y sinasabi nang ang maliit na bukal ng Eden ang nagbibigay ng tubig sa malalaking ilog ng daigdig, lalo na sa *Eufirates* at *Gihon* at libu-libong kilometro ang agwat sa isa't isa.

Adan ba o *Tao* ang dapat nating sabihin? Sa Hebreo, ang sinumang tao ang ibig sabihin ng *Adan*. Kapag ginagamit ang salita bilang pangngalang pantangi at walang pantukoy (halimbawa'y sa 5:1 at 5:3), sinasabi nating *Adan*. Subalit "*ang*" *Adan* ang sinasabi rito ng Biblia, na ibig sabihi'y *ang Tao*. Alalahanin natin tungkol dito ang salita ng magaling na biblistang si Origenes na nabuhay sa ikatlong dantaon. Isinulat niya: "Tungkol naman kay *Adan* at sa kanyang kasalanan, ang mga nakaaalam lamang na *ang tao* ang kahulugan ng *Adan* sa wikang Hebreo ang siya lamang makauunawa sa malalim na kahulugan ng istoryang ito! Sa mga talatang ito na inilalahad bilang istorya ng isang nagngangalang *Adan*, ibinibigay ni *Moises* ang kanyang aral tungkol sa kalikasan ng tao." Kaya si *Adan* ang kumakatawan para sa buong sangkatauhan: ikaw rin si *Adan*.

Ang simple at walang pasikot-sikot na kuwentong ito ay puno ng malalalim na salita at makadiyos na aral. Bigyang-pansin ang paghubog ni Yawe sa putik sa sarili niyang mga kamay. Magaling siyang manlililok at mahusay sa sining. Minamasdan ang hindi pa nakakikilala sa kanya at inihahanda ito para matanggap mula sa kanyang *pag-hip* ang hininga at buhay. Tungkol sa *hininga ng buhay* o *kaluluwa* ng tao, tingnan ang talata 83 sa Index: *Ang Aral ng Biblia*.

Putik na pula, "adama" sa Hebreo, ang ipinagugunita ng pangalang *Adan*: alabok ang tao, ngunit kailangang tumugon siya sa Diyos gaya ng putik sa kamay ng magpapalayok.

Ang pagkakatugma ng tao sa sanlibutan ay ipinahihiwatig din ng makalupang paraiso. Para siyang nasa isang oasis doon, sa gitna ng disyerto, at dapat mamuhay nang walang takot sa kamatayan. Sinasagisag naman ng pagkakaisa ng mag-asawa ang pagkakaisa ng buong sangkatauhan.

Buhay ang tao ngunit kung kaugnay ng Diyos lamang. Ang hininga ng Diyos ang laging gumigising sa tao upang hindi ito makatulog o mabuwal sa kanyang pinagmulan. At siya ang naging pinakamatalino, pinakamalupit at lubhang di mapalagay sa lahat ng hayop. Lisang salita lamang sa wikang Hebreo ang *hininga* at *kaluluwa*: ang Espiritu ng Diyos na nagpapanatiling nakatayo sa tao. Sa oras na iwan ng Espiritu ang tao, mga ilang minuto lamang o ilang salinlahi't babalik ang Tao sa alabok. Ang Tao, ibig sabihi'y ikaw at ako, o ang pamilya o lipunan. Kaya binibigyang-pansin ng mga pilosopo na pagkatapos ng ika-19 na dantaon na saksi sa matitinding pahayag na patay na ang Diyos, ang ika-20 dantaon naman ang kamatayan ng tao, pati na ang kaguluhan at kawalang-pag-asa, ang mga digmaan at pandaigdigang gutom.

Kailangang ibalik ng tao sa Diyos ang lahat ng tinanggap niya mula sa Diyos, lalo na ang kanyang hininga. Nangangahulugan din ito ng kamatayan at pagsa-Diyos ng Tao: tingnan ang halimbawa sa Mt 27:50. Nang likhain tayo ng Diyos, ang ginusto niya ay hindi ang kamatayang nalalaman at nauunawaan natin kundi ang pinto lamang ng kanyang hardin na doon ay siya ang lahat.

Inilagay ang Tao sa hardin *para bungkalin iyon*: Unlad ang sangkatauhan sa pagtatrabaho nito sa mundo. At kinailangan siyang magtrabaho nang daan-daang dantaon para lumago at mamunga, at malaman kung ano ito at ano ang puwede rito. Umalis muna si Yawe at naiwan ang Tao sa pagitan ng dalawang puno. Nasa isang tabi *ang puno ng Buhay* na puwedeng tikman ng Tao habang nasa hardin siya. At habang nararanasan niya ang buhay, alam niyang nasa kato-tohanan siya. Ngunit naroon din ang *puno ng Kaalaman tungkol sa Mabuti at Masama*; binubuksan ng Diyos ang landas ng karunungan para sa tao, ngunit malaya ang tao; tatanggapin ba niya na huwag maging panginoon na nakakaalam at nagpapasya kung ano ang "mabuti para sa kanya" sa paglupig sa mundo at sa kanyang sarili?

Hindi mabuti na mag-isa ang Tao (2:18). Hindi alam ng Diyos ang pangungulila, at lumilikha siya ng babae at lalaki hindi dahil ito lamang ang paraang mapipili niya para sa pagsasalin ng buhay kundi upang itaguyod ang pagmamahalan, ang pagsusuko ng sarili sa isa't isa at ang pagsasalos sa kasiyahan.

nagsanga ito sa apat. ¹¹ Pison ang pangalan ng unang ilog. Umaagos ito sa buong lupain ng Evila na kinaroroonan ng ginto, ¹² ng lantay na ginto, mga mamahaling hiyas at mababangong dagta ng puno. ¹³ Gihon naman ang pangalan ng ikalawang ilog. Ito ang umaagos sa buong lupain ng Kus. ¹⁴ Ang pangalan ng ikatlong ilog ay Tigris. Umaagos naman ito sa silangan ng Asiria. At ang Eufrates ang ikapat na ilog.

¹⁵ Kinuha ni Yawe-Diyos ang Tao at

inilagay sa hardin ng Eden upang bungkalin at alagaan iyon. ¹⁶ Pagkatapos ay inutusan ng Diyos ang Tao: “Kanin mo ang bunga ng lahat ng puno sa hardin, ¹⁷ ngunit huwag mong kakanin ang bunga ng Puno ng Kaalaman tungkol sa Mabuti at Masama, sapagkat sa oras na kanin mo ang bunga niyon ay tiyak na mamamatay ka.”

¹⁸ Sinabi ni Yawe-Diyos: “Hindi mabuti na mag-isa ang Tao; igagawa ko siya ng katulong na tulad niya.”

Ngunit ang Tao’y walang natagpuang katulong na katulad niya sa mga iyon (2:20). Inihahanda tayo ng pagdaraan ng mga hayop para madiskubre ang walang-katumbas na kahalagahan ng Babae. Dapat maunawaan ng lalaki, na akala’y siya ang sentro ng lahat, na ang babae ay kasama at hindi alila.

Pinatulong ang Tao (2:21) para magawa sa kanya ng Diyos ang ikalawang yugto ng kanyang paglikha. Isang bagay ang mabuhay bilang isang tao pero isang klase ng muling pagsilang ng mag-asawa ang hinihingi ng pamumuhay bilang mag-asawa.

Pareho ang unang pantig ng mga salitang *lalaki* at *babae* sa Hebreo. Kinukuha ng Diyos ang babae mula sa tagaliran ni Adan; magiging katabi siya (sa tagaliran) ng lalaki, iba pero kapantay. Ngunit tulad natin, nalimutan ng mga Israelita ang aral na ibinigay sa kanila ng Diyos. Tingnan ang tungkol sa paksang ito; Mt 2:15; Lk 8:11; 1 Cor 7:4; 7:10; Ef 5:31.

‘Dahil dito, iiwan ng lalaki ang kanyang ama at ina.’ Sa ugaling Judio, iniwan ng asawang babae ang kanyang pamilya para sumama sa pamilya ng kanyang asawa. Dito nama’y nais ng sumulat ng Biblia na ang babae at lalaki ay kapwa humiwalay sa kanya-kanyang pamilya para magtatag ng isang bagong panlipunang pagkakaisa.

At sila’y magiging isang laman: nangangahulugan ang ekspresyong ito sa Hebreo na magiging isa sila. Para sa Biblia, ang pinag-uusapan ay isang maka-Diyos na misyon. Hindi magsisimula ang mag-asawa sa pagpapasarap sa buhay, ligtas at matiwasay, o bilang dalawang makasariling tao: ang kanilang pagkakaisa ay sa pamilya na kinatatagpuan ng pagbahaginan at paglilingkod, ang pamilya na pundasyon ng bawat lipunan: kung wala ito, mamamatay na lamang nang walang silbi ang mga tao at mga bansa.

Gayunpaman, gunitain natin na, noong unang panahon, kabaligtaran iyon: ang lalaki ang sumasama sa pamilya ng kanyang asawa. Sa katunayan, kapwa nila iniwan ang bahay ng kanilang mga magulang.

Para sa nakararami, ang kasal ang siyang balangkas ng pinagpalang buhay na itinaas ni Kristo sa karangalan ng isang sakramento na tumutulong sa kanilang maghanda para sa pangwakas na pagharap sa Diyos. Isa itong daan na puno ng mga patibong, kinukulon at inililigaw ng sanlibong maling kuru-kuro ng mga kulturang lubhang magkakaiba, maging noong pana-

hon ng mga barbaro na kalimita’y inaalipin ang babae, o sa mas sibilisadong mga panahon, na pumapangalawa siya sa lalaki, mahal pero mas mababa, pinagpipitaganang ina pero asawang pinababayaan. Ang mga salita ni Jesus tungkol sa kasal ay kabilang sa mga pinaka-di-maintindihan (Mt 19:10).

Gayunpaman, maliwanag ang kalooban ng Diyos sa matandang tekstong iyon: ang mga taon ng pagsasama sa buhay, ang mga pagsisikap na makinig sa isa’t isa, magkasamang umunawa at magpasya, ang kakayahang magpatawad at manatiling tapat, ang pagbahaginan ng panganib sa panganganak at pagpapalaral sa pamilya: ito ang mga paraan na unti-unting nagbabago sa lalaki at sa babae, at nagbibigay-kakayahang sa kanilang magkaroon ng kaganapan at responsabilidad. At ito mismo ang nais ng Diyos na makita sa kanila sa katapusan ng kanilang buhay kung kailan magiging lahat siya para sa lahat.

Hubad sila ngunit hindi sila nahihiya, ibig sabihin’y kasundo nila ang kalikasan at ang kanilang katawan. Hindi nila nadarama ang pagrerebelde ng likas na hilig ng katawan at hindi sila asiwa sa harap ng Diyos. Tinanggap ng lalaki at babae kung ano sila nang hindi pinagsasamantalahan ang mga kahinaan ng isa’t isa.

ANG BIBLIA AT ANG EBOLUSYON

Paano natin mapagkakasundo ang paglikhang ito sa tao mula sa putik ng lupa sa sinasabi ng siyensiya tungkol sa ebolusyon ng lahat ng nabubuhay sa mundo at sa paniwalang sa hayop nagmula ang tao?

Nasagot na natin ito sa paliwanag sa nagdaang kabanata. Idagdag natin ang mga sumusunod.

Pag inaakala ng mga Kristiyano na may nakikita silang di-pagkakatugma sa pananampalataya at sa pananaw tungkol sa ebolusyon ng mundo, ito’y dahil napapagkamalan nila ang tatlong magkakaibang katanungan:

1. May ebolusyon ba ng buong sanlibutan at, sa partikular, ng mga may buhay na nilalang? Masasabi ba natin na ang lahat ng narito pa at naglaho nang mga uri ay bahagi ng iisang pamilya at nagsimula sa isa’t isa? Sa ngayon, oo ang sagot ng lahat ng sumuri sa mga katunayan.

2. Ano ang mga sanhi ng gayong ebolusyon? Alam na ang mga sanhi ng ilang maliit na ebolusyon, pero

¹⁹Kaya hinubog ni Yawe-Diyos mula sa lupa ang lahat ng hayop sa parang at lahat ng ibon sa langit, at iniharap sa Tao ang mga iyon upang ito ang magpangalan sa kanila. At anuman ang itawag ng Tao ay iyon ang naging pangalan ng mga ito.

²⁰Kaya pinangalanan ng Tao ang lahat ng hayop, ang mga ibon sa langit, at mga mababangis na hayop. Ngunit ang Tao'y walang natagpuang katulong na katulad niya sa mga iyon. ²¹Kaya pinatulong nang mahimbing ni Yawe-Diyos ang Tao. Kinuha niya ang isa sa mga tadyang nito, at saka tinapalan ng laman ang pinag-

kunan niyon. ²²Mula sa tadyang na kinuha sa Tao, hinubog ni Yawe-Diyos ang isang babae, at iniharap ito sa Tao.

²³Pagkatapos ay sinabi ng Tao: "Ito ngayon ang buto ng aking buto, at laman ng aking laman; at tatawagin siyang Babae: oo, galing nga siya sa Lalaki."

²⁴Dahil dito, iiwan ng lalaki ang kanyang ama at ina, at pipisan sa kanyang maybahay, at sila'y magiging isang laman.

²⁵Hubad kapwa ang lalaki at ang kanyang asawa ngunit hindi sila nahihiya.

hanggang ngayon, talagang imposibleng ipaliwanag ang pinakaimportante: ang ebolusyon ng mga buhay na nilalang. At mula roo'y hininuha ang sagot sa ikatlong katanungan.

3. Salungat ba sa pananampalataya ang mga teoriya ng ebolusyon? Hindi siyensiya ang mga hakahakang ito kundi pilosopiya o imahinasyon, kahit na mga kilalang siyentipiko ang bumabalangkas nito. Ang mananampalataya o materyalista ay magiging malaya sa paniniwala sa magkasalungat na pananaw.

Ngunit itanong natin ngayon: Sino ba ang sumulat sa pahinang ito ng Biblia tungkol sa unang mag-asawa? Isa sa mga pantas ni Haring Solomon ang sumulat nito. Panahon noon na babagong tatag pa lamang ang bansang Israel. Ang mga manunulat ng Israel na tinipon ni Solomon ang sumulat sa unang mga sagra-dong aklat; naimpluwensiyahan sila ng kanilang panahon at kapaligiran.

Liwanagin natin: sila ang sumulat sa mga unang aklat ng *bayang Israel*. Labinlima o dalawampung dantaon nang may sariling literatura ang Ehipto at Babilonia na malalaking kalapit-bansa nila: mga alamat, mga tulang panrelihiyon at mga kasabihan. Hindi nagsimula sa wala ang mga pantas ng Israel, kundi ginamit ang matatandang panitikang ito.

Dito isinasalaysay kung paano nilikha ng mga diyos ang mundo, kung paanong nainggit ang mga diyos sa kaligayahan ng mga tao at kung paano nilang pinadalhan ng baha ang mga ito at kung paanong ninakaw sa tao ng isang tusong ahas ang halaman ng kawalang-kamatayan. Ginamit ng mga pantas ni Solomon ang mga kuwentong ito bilang halimbawa. Ngunit binago nila ang mga alamat na ito upang makapagpahayag nang tama tungkol sa Diyos at sa tao. Pero kung itatanong natin ngayon gaya ng ginagawa ng siyensiya: paano ba nabuo ang sangkatauhan at ano naman ang kaugnayan nito sa mga hayop? Walang sinasabi ang Salita ng Diyos tungkol dito. Ipinauubaya ng Diyos sa ating talino ang pagsisiyasat sa mga ito at ito nga ang ginagawa ng mga siyentipiko.

Isang panghuling obserbasyon. Ito ang kahanga-hanga para sa atin: tinatanggap ng bawat isa mula sa Diyos ang espiritong ginagawa ang ating pagka-Ako sa larawan ng Diyos. Hindi na mahalaga kung utang man natin sa ating mga magulang ang ating katawan samantalang minana naman ng mga unang tao ang kanila sa mga hayop na ninuno nila. Ang Diyos ang nagtutulak at nagbibigay-direksyon sa lahat ng ebolusyon ng mga maybuhay upang lumitaw ang Tao sa huli. Ang Tao na sa totoo'y una sa plano ng Diyos.

MENSAHE NG PROPESIYA

Hinding-hindi tayo matatapos sa pagpapaliwanag sa mga talatang ito. Gayunma'y hindi natin mauunawaan nang mabuti ang mga ito hanggang hindi natin nakikita na parang mga propesiya pala ang mga ito na naghahanda sa pagpapahayag ni Kristo.

Kung si Adan ang kumakatawan sa buong sangkatauhan na iisa ang pinagmulan at iisa rin ang hantungan, si Kristo kung gayon ang tunay na Adan. Mula sa simula ng paglikha, nasa isip na ng Diyos si Kristo.

"Kay Kristo" pinagpala ng Diyos ang sangkatauhan ito kung saan lumilitaw na walang kamukha ang bawat isa sa atin ngunit hindi naman maihihiwalay sa kabuuan (Ef 1:1). "Kay Kristo" at mula sa simula, iniligtas na ng Diyos ang ating buong kasaysayan. Marapat nga lamang na alalahanin natin ang una nating ninuno sa laman, pero iba ang siyang mahalaga, ang "Tao", ang nagbibigay sa atin ng Espiritu at nagtatayo sa atin sa harap ng Diyos (tingnan 1 Cor 15:45-49).

Ibinibigay sa atin ang mag-asawa bilang tunay na larawan ng Diyos na siya mismong walang-hanggang pakikipagkaisa. Ipinahihiwatig din ng paglikha ng Diyos sa mag-asawa ang misteryo ni Kristo at ang kanyang pagdating sa mga tao bilang asawa ng sangkatauhan (Mc 2:19). Mula sa tagiliran ng natutulong na Adan isinilang si Eva; mula naman sa tagiliran ng Kristong namatay sa krus umagos ang dugo at tubig (Jn 19:34) na nangangahulugan ng pagsilang ng Iglesyang nilinis sa tubig ng binyag at sa dugo ni Kristo (Ef 5:26 at 31).

Ang tukso at ang pagkakasala

3 ¹Pinakatuso ang ahas sa lahat ng mababangis na hayop na ginawa ni Yawe-Diyos. Sinabi nito sa babae: “Sinabi ba talaga ng Diyos – Hindi kayo dapat kumain ng bunga ng alinmang puno sa hardin?” ²Sinabi ng babae sa ahas: “Makakain namin ang mga bunga ng mga puno sa hardin, ³ngunit para sa bunga ng punong nasa gitna ng hardin sinabi ng Diyos – Huwag ninyong kakanin iyon ni hipuin man lang, kung hindi’y mamamatay kayo.”

⁴Sinabi ng ahas sa babae: “Hindi kayo mamamatay, ⁵ngunit alam ng Diyos na sa

oras na kainin ninyo iyon, mamumulat ang inyong mga mata at matutulad kayo sa mga diyos na alam ang mabuti at masama.”

⁶Sa tingin ng babae ay katakam-takam ang bunga ng puno at masarap kainin – at tunay na magandang paraan upang magtamo ng kaalaman. Kaya pumitas siya ng mga bunga niyon at kumain, at inabutan niya kaagad ang kanyang asawa na kasama niya. At kumain din iyon.

⁷Namulat sila kapwa at nalaman nilang sila ay hubad. Kaya pinagtagni-tagni nila ang mga dahon ng igos at ginawa nilang tapi.

• **3.1** Ipinakikita ng ikalawang bahagi ng kuwentong Eden ang ikalawang mukha ng tadhana ng tao. Pagkatapos ng Kabanata 2 na nagpahayag ng plano ng Diyos, ang nais niya para sa atin, ibinibigay naman ng Kabanata 3 ang tunay at aktuwal na kalagayan ng tao, at itinatanong dito: Kaninong kasalanan?

Pinakatuso ang ahas... Hindi sa Diyos galing ang kasamaan, ni sa iba pang diyos na karibal niya, kundi sa isang naiinggit, kaibigan ng kamatayan (Kar 2:24; Jn 8:44). At gagamitin ng kaaway ang mismong regalo ng Diyos, ang *Puno ng Kaalaman tungkol sa Mabuti at Masama*.

Magugunita natin na ang salitang “kain” ang ginagamit ng mga Hebreo para tukuyin ang pagsasaulo ng mga salita ng mga pantas sa pamamagitan ng pag-sasabi nang paulit-ulit: “kinakain ang bunga ng karunungan” (Kas 9:5; Sir 24:26). Ang puno ng kaalaman ay parehong “karunungan” at kalayaan: karunungan na sa Hebreo ay masining na sistema ng pamumuhay at pagtatagumpay (tingnan ang 1 H 3:11), at kalayaan ng tao na nagbubukas sa kanya ng kabutihan at kasamaan, ng buhay at kamatayan (Dt 30:15).

Inilagay ng Diyos ang tao sa isang sitwasyong may salungatan. Iniaalok sa kanya ang karunungan samantalang sinasabi sa kanya: *Huwag mong kanin*. Hindi makakamtan ng tao ang karunungan maliban kung magpipigil siyang agawin ito. Maraming magsasabi: gustong hamakin ng Diyos ang kanyang nilalang, at ipinamamalay niya na ito’y asang-asa sa kanya. Sa isang banda, tama sila. Ang salaysay na ito ay bahagi ng Matandang Tipan kung saan dala-dala ng mga mananampalataya ang bigat ng isang relihiyong mahigpit at sumasakalaw sa lahat: hindi maiaalis sa kanila na makaramdam kahit paminsan-minsan na sila’y pinipilit. Ngunit kung talagang susuriin mo ang mga bagay-bagay, ang pinakamataas na karunungan, na dumadaig sa lahat pang iba, ay ang kaalaman sa mahiwagang pag-ibig ng Diyos (Ef 3:19): walang maaaaagaw nito, ito’y purong grasya, kaloob ng Diyos.

Tatlong iba’t ibang yugto ang inilalahad ng salaysay: ang tukso, ang kasalanan at ang hatol. Tukso. Inuulit

ng ahas sa tao kung ano ang totoo at ang nararamdaman niya sa kanyang kalooban: walang napakadakila para sa kanya. Pero pinapag-aalinlangan din niya ang tao sa Diyos.

At dumarating ang kasalanan. Kakatwa itong usapan ng tatlo! Ang babae ang humingi, at ang lalaki ang talagang nagkasala. Ang babaeng manunukso, di ba’t ito nga ang katotohanan, lalo na sa isang daigdig kung saan nakapako siya sa mas mababang kalagayan? Posibleng nasaksihan ng may-akda sa malayong panahong ito ang pagsasamantala sa kababaihan at ang masining na paraan ng mga taong pinagsasamantalahan na kontrolin ang kanilang mga panginoon. Nakita niya na hindi pantay ang paghahati sa kahirapan kaya inisip niyang ang babae ang unang naging ditapat. Hindi tatanggapin ng Diyos ang pagdadahilan ng lalaki pero inaakala ng lalaki na pinagpapamanhinan siya dahil may nasisisi siya: hindi naman niya ginusto ang nangyari!

Laging nalililang ang makasalanan. Dalawang detalye ang nagsasaad sa kabaligtaran ng kasinungalingan ng demonyo:

– *Mamumulat ang inyong mga mata*: akala ng tao’y masasakop niya ang Katotohanan; nagigising siya at nakikitang hindi siya naging Diyos kundi nadaramang siya pala’y hubad.

– *Alam ang mabuti at masama*, ibig sabihin’y sila lamang ang magpapasya kung ano ang bagay sa kanila. Sa totoo’y ang mapait na karanasan lamang ng pagkakasala ang tangi nilang mapapala.

Nalaman nilang sila’y hubad. Hindi palagay ang pakiramdam ng taong makasalanan sa kanyang sarili. Ang tapi o ano pa mang damit na gagamitin nila para bigyang-dangal ang sarili ay hindi sapat upang maipagkasundo siya sa sarili. Hindi niya kayang tagalan ang tingin ng Diyos.

Nagtago upang hindi sila makita ni Yawe-Diyos. Bunga ng kasalanan ang takot sa Diyos. Umiimbento ng huwad na larawan ng Diyos ang taong makasalanan, at ipinapalagay na naiinggit ito sa kanyang kalayaan.

Maraming may gustong ituring ang bunga (ang tanyag na “mansanas”) na sagisag ng isang kasalanan

⁸Narinig nila ang yabag ni Yawe-Diyos na namamasyal sa hardin sa malamig na hangin ng hapon. At nagtago sa likod ng mga puno sa hardin ang lalaki at ang babaeng asawa nito upang hindi sila makita ni Yawe-Diyos. ⁹Tinawag ng Diyos ang lalaki, at sinabi: “Nasaan ka?” ¹⁰Sumagot siya: “Narinig ko ang iyong tinig sa hardin at natakot ako dahil ako’y hubad, kaya ako nagtago.” ¹¹Sinabi ng Diyos: “Sino ang nagsabi sa iyong hubad ka? Kumain ka ba ng bunga ng puno na iniutos kong huwag ninyong kanin?” ¹²Sumagot ang lalaki: “Ang babaeng

isinama mo sa akin – siya ang nag-abot sa akin ng bunga mula sa puno, kaya kumain ako.”

¹³Sinabi ng Diyos sa babae: “Ano ang ginawa mo?” Sumagot ang babae: “Nilinlang ako ng ahas, kaya ako kumain.”

Ang hatol ng Diyos

• ¹⁴Sinabi ni Yawe-Diyos sa ahas:

“Dahil sa ginawa mong ito, ikaw ang susumpain sa lahat ng mababangis na hayop at iba pang mga hayop! Gagapang ka at kakain ng alikabok sa lahat ng araw ng iyong buhay!

sekswal. Hindi ito ang kaisipan ng Biblia. Ang kasalanan ni Adan ay ang kanyang kagustuhang pagpasyahan sa kanyang sarili ang kanyang tadhana. Ang pinakamabigat na uri ng kasalanan (posibleng iniisip ito ng sagradong manunulat) ay ang mahikang gustong humawak ng kapangyarihan ng Diyos. Ito ang layunin kalimitan ng mga pormulario ng mahika, na naglalaman ng lahat ng kanilang kasamaan: “Sundin ang loob ko!”

Nasabi na natin na si Adan ang kumakatawan sa buong sangkatauhan. Kasalanan din ng kasalukuyan nating sibilisasyon ang kasalanan ni Adan na gustong pagpasyahan nang mag-isa ang kanyang hantungan. Nitong mga huling dantaon, ang pagsandig sa kakayahan ng tao sa paglutas sa lahat niyang problema ang nagpasulong sa Kanluraning sibilisasyon: ang di kapani-paniwalang pagsulong ng siyensiya, teknolohiya at maunlad na industriyalisasyon. Hindi masama ang lahat ng ito ngunit pinasama ang kulturang ito dahil sa ilusyong wala nang anumang pangangailangan ng tao.

Hindi na kilala ng tao kung sino siya o kung ano ang kahulugan ng kanyang buhay. At wala siyang naitayo kundi isang mundong mapaniil. Ipinaalaala sa atin ng kabiguang ito na ginawa tayo ng Diyos para maging mga anak niya at sa sandaling talikuran natin ang ating bokasyon, nagiging Adan tayo na patungo sa kamatayan.

Iba pang mga teksto sa Biblia tungkol sa mga paksang ito:

Ang matandang ahas: Kar 2:24; Jn 8:44; 2 Cor 11:3; Pag 12:9.

Ang maling akala na naiinggit ang Diyos: Mik 6:7; Job 10:13; Mt 25:24.

Paghihimagsik sa Diyos: Is 14:14; Ez 28:2; Dan 11:36; Lk 15:11; 2 Tes 2:4.

Ang tukso: Mt 4; 6:25; Sir 15:11; Rom 7:8; 1 Cor 10:13; Jaime 1:13.

SI ADAN AT ANG WALDAS NA ANAK

Dapat basahin ang Biblia bilang isang buong teksto. Ang kasalananang ito ni Adan sa simula ng kasaysayan ng pagliligtas, na mapait sa ating panlasa, ay kailangang muling bigyang-kahulugan sa liwanag ng

Ebanghelyo, kaya dumidiretso tayo sa talinhaga ng “waldas na anak” (Lc 15:11). Ang parabulang ito ay higit pa sa isang alaala ng walang-hanggang awa ng Diyos sa makasalananang bumabaling sa kanya: sinasabi nito sa atin kung ano ang pambihirang karanasan ng tao sa mata ng Diyos, ang pambihirang karanasan ng isang waldas na anak. Ngunit kung sa Genesis ay nadidiskubre ni Adan ang kanyang kasalanan, sa parabula nama’y nadidiskubre niyang siya’y anak.

Hindi alam ni Adan kung ano siya para sa Diyos: kaya iniisip niyang makipagpagalingan sa Diyos. Ngunit tinuturuan tayo ni Jesus na maging mga anak at tinutularan ng mga anak ang Ama (Jn 15:19). Si Jesus ang Anak at ginagawa niya tayong mga anak: ito ang pagpapalaya niya sa atin.

• 14. Ang hatol ng Diyos ay isang paraan ng pagpasabi kung ano ang ating kalagayan.... Namumuhay si Adan na di kasama ang Diyos, sa dusa at salungatan. Ang tao ang nilalang na meron ng lahat para mapaligaya ang sarili at inaaksaya ang kanyang mga posibilidad. Madudungisan ng kanyang kahihyan ang mas maiging bahagi ng kanyang buhay:

– ang panganganak at pagpapalaki sa mga anak;

– ang relasyon ng mag-asawa, ang mas malakas sa dalawa ang siyang nakapangyayari. Dito nagmumula ang pagsasamantala sa kababaihan na mula pa sa simula’y siya nang “pinakamalaki sa inaabusong hanay ng mga manggagawa”;

– ang trabaho bilang sanhi ng kawalang-kasiyahan. Kayamanan ang hatid nito sa ilan pero hindi ang tunay na kaganapan ng kanilang pagkatao. Para sa iba, ang trabaho ay isang pasanin.

‘Pagkakagalitin ko kayo, ikaw at ang babae.’ Isinumpa ng Diyos ang ahas pero hindi ang tao. Hindi maaring pumalya ang plano: nasa katapusan ang kaligayahan at kapayapaan, pero makakamtan lamang ito ng tao sa nakalilito at malimit ay parang bigong kasaysayan (1 Cor 1:21): ito’y magiging pagliligtas kasama at sa pamamagitan ni Jesus.

‘Dudurugin nito ang ulo mo.’ Iniisip ng sumulat ng Biblia ang mabagal na tagumpay ng bayan ng Diyos laban sa kasamaan: Laging sugatan ang mga inapo ng babae pero inaakay ng Diyos tungo sa bagong pag-asa.

¹⁵ Pagkakagalitin ko kayo, ikaw at ang babae, ang iyong supling at ang kanyang supling – dudurugin nito ang ulo mo, at tutuklawin mo ang kanyang sakong.”

¹⁶ Sinabi naman niya sa babae:

“Daragdagan ko ang iyong paghihirap sa pagdadalantao, at manganganak ka sa sakit. Kakailanganin mo ang iyong asawa, at siya ang makapangyayari sa iyo.”

¹⁷ Sa lalaki ay sinabi niya:

“Dahil nakinig ka sa babaeng asawa mo, at kinain mo ang bunga ng puno na

ipinagbawal ko sa iyong kanin, sumpain ang lupa dahil sa iyo! Paghihirapan mo ang iyong kakanin sa buong buhay mo.

¹⁸ Sa paghahanap mo ng gulay sa parang, mga tinik at dawag ang isisibol ng lupa para sa iyo. ¹⁹ Sa pawis ng noo mo manggagaling ang tinapay na iyong kakanin hanggang magbalik ka sa putik yamang doon ka kinuha, sapagkat ikaw ay alabok at sa alabok ka babalik.”

²⁰ Pinangalanang “Eva” ng lalaki ang babaeng asawa niya, sapagkat siya ang

Ang pag-asa sa tiyakang pananagumpay sa kasamaan ang nagbibigay-buhay sa buong kasaysayan ng Biblia at pinananatili nito tayong listo sa mundo ngayon kung saan inihanda ang lahat para lasingin tayo ng sanlibong ilusyon ng lipunang konsumerista hanggang sa araw na pumunta tayong walang kamalay-malay sa bahay-katayan.

Pinanganganan ni Adan ang kanyang asawa – pangako ng bagong pagsisimula. Inaakay naman siya ng Diyos. Ipinagugunita sa atin ng pagkilos ng Diyos sa “pagdadamit kay Adan at Eva” na sinasamahan niya sa kanyang awa ang sangkatauhan sa mga kasawimpalad na dinala nito sa kanyang sarili bunga ng kasalanan.

‘Hindi niya dapat abutin’... Minsan pang kailangang baligtarin ang waring pagkakasunud-sunod ng salaysay. Unang ipinakita si Adan na di sakop ng kamatayan, pero ito ang mithiin, ang wakas na daratan natin. Pagkatapos ipinakikita ang Adan na may kamatayan, pero ito ang tunay na kalagayan, ang ating pinagsisimulan. Ang kahinaan at kamatayan ni Adan ay bahagi ng planong pagliligtas ng Diyos. Ang kabuluhan ng ating buhay ang patuloy na paglago mula sa ating kalikasang makahayop at may kamatayan – ganito si Adan – tungo sa kabanalan at kawalang-kabulukan ng isa pang Adan, si Kristo (1 Cor 15:45).

HUWAG INTINDIHIN NANG LITERAL

Nabanggit na natin na kinuha ng sumulat ng mga pahinang ito ang ilan sa mga tauhan ng salaysay mula sa matatandang kuwento, tulad halimbawa ng ahas. Pinanatili rin niya ang ilang kakaibang ekspresyon gaya nito: *Naging tulad na ng isa sa atin ang tao...* na para bang natatakot ang Diyos sa pakikipagkompetensiya ng tao. Sa palagay ng sumulat ay hindi na kailangang pawiin ang mga may kalabuang ekspresyong ito na galing sa isang paganong alamat. Gayundin naman, ang *mga kerubim* at *sumisiklab na tabak na nag-aapoy* ay tumutukoy sa ilang rebultong nasa may bukana ng mga siyudad para itaboy ang masasamang espiritu. Ipinahahayag ng mga paghahambing na ito na ang makasalang sangkatauhan ay nasa *ilalim ng galit ng Diyos* (Ef 2:3). Nangangahulugan ito na hindi makakatagpo ng kaligayahan ang mga tao o matatagpuan ang Diyos hanggang hindi nila buong kababaang-loob na tinatanggap ang nagpalaya sa atin at siyang daan tungo sa buhay, si Jesucristo.

KASALANANG ORIHINAL

Maaaring magkaroon tayo ng mga pag-aalinlangan kung naituro sa atin na dahilan sa pagkakasala ni Adan kaya tayo isinumpang mabuhay nang malayo sa Diyos at mamatay. Kinontra kaya ng Diyos ang kanyang sarili, siya na nagsasabi sa atin na huwag parusahan ang sinuman dahil sa mga kasalanan ng kanyang mga magulang (Dt 24:16)? Kung inilahad ang pahinang ito bilang tunay na pangyayaring pangkasaysayan o bilang kasaysayan ng pagkakasala ng unang tao, maaari pa tayong malito dahil sa ipinahahayag ngayon ng siyensiya tungkol sa pinagmulan ng tao. Paano natin maipalalagay na gawa ng unang taong babago pa lamang nakalalampas sa pagkahayop ang isang kasalananang may napakabigat na kinahinatnan?

Ngunit nasabi na natin na si Adan ay kumakatawan sa Sangkatauhan. Kayat pag pinag-uusapan natin ang kasalananang orihinal, hindi ito kasalanan na idinadagdag sa mga nagawa na natin: Ito’y isa pang paraan ng pagtingin sa kasalananang nasa sangkatauhan. Nangangahulugan ito na:

1) hindi pagkakasala ng hiwa-hiwalay na mga tao ang ating mga kasalanan: ang pagkakasala ng ating mga ninuno at ng ating kultura ang kumukundisyon at lumilimita sa ating kalayaan mula pa sa simula;

2) mas malakas ang paghingi ng ating katawan at damdamin kaysa ating budhi at nauuna itong kumilos, kaya karaniwan nang ipinakikita ng tao ang kanyang pagkato sa pagtangi at pagrerebelde sa harap ng Batas ng Diyos;

3) kalakip sa kalayaan ng tao ang isang hiwagang nakapagpapagulo sa ating isipan.

Sa simula’y naranasan natin na may kapangyarihan at nakapangyayari sa atin ang Diyos, kaya ikinukubli ng ating pagsamba ang mga damdaming mapanghimagsik. Ang Diyos na ito (ang Diyos na pinakikitunguhan ni Adan) ay hindi ang tunay na mapagmahal at maawaing Ama.

Pinagtibay ng Ebanghelyo, lalo na ng kay Juan, na inaalis ni Jesus kay Satanas ang kamkam nitong kapangyarihan sa buong sangkatauhan. Ang kapangyarihan ito ay hindi niya nakuha nang walang pakikipagsabwatan sa parte natin, at naroon, tiyak, ang isang sangkap ng misteryo ng tinatawag na “pagkadapang orihinal”; hindi natin masabi kung ang

ina ng lahat ng nabubuhay. ²¹ Gumawa si Yawe-Diyos ng mga damit na katad para sa lalaki at sa babaeng asawa nito, at dinamitan niya sila. ²² At sinabi ni Yawe-Diyos: “Naging tulad na ng isa sa atin ang Tao, na marunong kumilala sa mabuti at sa masama. Hindi niya dapat abutin at pitasin pati ang bunga ng Puno ng Buhay, at kainin iyon at mabuhay habang panahon.”

²³ Kaya pinalayas siya ni Yawe-Diyos sa

hardin ng Eden upang maglinang sa lupang pinagmulan niya. ²⁴ At nang mapalayas na ang Tao, naglagay ang Diyos ng mga kerubin at ng isang sumisiklab na tabak na nag-aapoy sa silangan ng hardin ng Eden upang bantayan ang daang patungo sa Puno ng Buhay.

Cain at Abel

4 ¹ Nakipagtalik ang Tao sa kanyang asawang si Eva; naglihi si Eva at

kasalanang ito ay bukod sa lahat ng iba pa o isa pa itong mukha ng kasalanan ng sangkatauhan na ginawa sa kahabaan ng panahon, na lumalaking parang bolang niyebe mula sa simulang nalilingid sa kasaysayan ng sangkatauhan.

Kaya bago pa man lumitaw ang mga unang pagaalinlangan tungkol sa ating kapalaran, binigyang-katwiran na ang mga ito ng ating mga unang karanasan: ang pagkabata ay sinugatan na ng karahasan at mga pagkakanulo sa paligid nito at ng pagpapaulan ng mga maling pagpapahalaga.

(Tingnan tungkol sa paksang ito ang aklat ni Job, at bigyang-pakahulugan ito gaya ng ginawa ng tradisyon sa kabuuan, hindi bilang aklat tungkol sa pagdurusa kundi bilang pahayag ng pagkasiphayo ng nakakakilala sa Diyos pero hindi siya makatagpo.

SI KRISTO AT ANG KASALANAN NG MUNDO

Para marating ang tunay na pananampalataya at pagpapaubaya sa Ama, kailangang maihanda tayo ng Diyos na personal na dumarating sa atin sa pamamagitan ng kanyang bugtong na Anak, si Kristo. Hinding-hindi tayo *ang unang nagmahal sa Diyos* (1 Jn 4:10).

Ang misteryong ito ang sinisikap ipaliwanag ni Pablo sa mga kabanata 1-8 ng sulat sa taga-Roma. Doon niya tinatalakay nang buong lakas ang kasalanan ni Adan, hindi *para ipaliwanag* ang pangkalahatan ng kasalanan sa kasalukuyan dahil sa kasalanan ng unang tao, kundi *para bigyang-diin* ang pagliligtas ni Kristo. Si Jesus lamang ang tunay na ulo ng sangkatauhan at siyang makapagbubuklod dito. Sa pagsasalita tungkol kay *Adan*, gusto ni Pablo na bigyang-katauhan kay Adan ang buong makasalanan sangkatauhan sa harap ng kanyang Tagapagligtas.

Si Jesus ang “nagbabayad sa kasalanan ni Adan”. Ibig sabi’y naparito siya hindi lamang para pagbayaran ang kalahatan ng mga kasalanan ng bawat isa, kundi sinisimulan ng kanyang krus at muling pagkabuhay ang daloy ng grasya sa mundo at ang pagkakabuklod sa kabutihang maghahatid sa sangkatauhan sa paglago at pamumungang dapat nitong marating.

Sinasabi nating “binubura” ng binyag ang kasalananang orihinal: nangangahulugan ito na ang relasyon natin sa Diyos bilang kanyang mga anak na nagsimula sa binyag ay ang pagtatakwil at pinakalunas sa maling pagsasarili na nagkukulong sa tao sa kasalanan at kamatayan.

ANG BABAE – ANG IMAKULADA KONSEPSIYON

Sa pagsasalita tungkol sa *supling ng Babae*, iniisip ng sumulat ang pakikibaka ng sangkatauhan sa kasamaan, na laging sugatan ngunit matagumpay sa huli.

Ngunit sa paglipas ng panahon, ang mukha ng isang mananakop, ang Anak ng Tao na siyang bida sa pinakaimportanteng labanan ang lalong binibigyang-diin at tinutukoy rito ng mga sumusunod na manunulat sa Biblia.

Ang Babae ang sangkatauhan, na siyang nagsisilang sa Tagapagligtas, sa Tagapagligtas nito na bunga ng kagandahang-loob ng Diyos (Is 45:8). Tungkol sa Babae rin ang sasabihin sa Pagbubunyag 12. Si Maria at ang Iglesya ang tinutukoy ng larawang ito dahil kapwa pumasok sa pakikipag-isang-dibdib sa Diyos si Maria at ang Iglesya. Ipinanganak ni Maria si Jesus; ang Iglesya naman ang ina ng lahat ng ipinanganak sa tubig at Espiritu at nagiging pinakakatawan ni Kristo, na unti-unting sumasakop sa lahat ng tao.

Inilalarawan natin si Maria na dumudurog sa ulo ng ahas para ipahayag na iningatan siya ng Diyos mula sa kasamaang umaapekto sa ating lahi. Higit pa rito, hindi nais ng Diyos na ang panahon ng bulag na kalayaan ng tao ay mapalagay sa pagitan ng unang sandali ng paglililihi kay Maria at sa unang paghahayag ng Diyos Ama. Kaya mula sa simula’y inihanda na siya ng Diyos na puspos ng grasya upang ang buong buhay niya ay matatag, lumago at mamunga ayon sa kaganapan ng diwa ng pagiging anak ng Ama. Ang pribilehiyong ito ni Maria ang tinatawag nating *Imakulada Konsepsiyon* o ang paglililihi sa kanya nang walang anumang dungis.

Si Maria ang ganap na nilalang, na di maihihiwalay sa *Anak ng Babae*, si Jesucristo. Inilagay siya ng Diyos sa gitna ng maraming makasalanan na dapat naman niyang tulungan. Isang *Babae* (Jn 2:4, 19:26) ang modelo ng lahat ng maliligtas. Si Maria ang *bagong Eva* at *Ina* ng mga alagad ni Jesus (Jn 19:26).

• **4.1** Ang istorya ni Cain, tulad ng Paraiso sa lupa ay hindi pangyayaring *pangkasaysayan* kundi isang *kuwentong* panrelihiyon na itinuturo sa atin ang kaibuturan ng kundisyon ng tao sa paggamit ng paghahambing. Ipinakikita nito sa atin ang karahasan bilang mahalagang bahagi ng ating kasaysayan. Nasa

ipinanganak niya si Cain – sapagkat sinabi niyang “*Nagkamit* ako ng isang lalaki sa tulong ni Yawe.”

²Pagkatapos, isinilang niya si Abel na kapatid ni Cain. Isang pastol ng mga tupa si Abel, at magsasaka naman si Cain.

³Pagkaraan ng ilang panahon, naghandog si Cain kay Yawe ng mga ani ng lupa. ⁴At naghandog din si Abel: inialay niya ang mga unang anak ng kanyang kawan at sinunog ang mga taba niyon.

Nasiyahan si Yawe kay Abel at sa handog nito, ⁵pero hindi siya nasiyahan kay Cain at sa handog nito. Ikinagalit na lubha ito ni Cain at siya’y nalungkot. ⁶At sinabi ni Yawe kay Cain: “Bakit ka galit at malungkot? ⁷Kung gagawa ka ng mabuti, ika’y mamabutihin. Ngunit kung hindi ka gagawa ng mabuti, nag-aabang sa pin-tuan ang kasalanan. Handa siyang sugur-in ka, ngunit ikaw ang dapat makapang-yari sa kanya.”

⁸Sinabi ni Cain sa kanyang kapatid na si Abel: “Lumabas tayo sa bukid.” Nang naroon na sila, sinugod ni Cain ang kanyang kapatid na si Abel at pinatay.

⁹Sinabi ni Yawe kay Cain: “Nasaan ang kapatid mong si Abel?” Sumagot siya: “Hindi ko alam. Ako ba ang tagapagalaga ng aking kapatid?”

¹⁰Sinabi ni Yawe: “Ano ang ginawa mo? Sumisigaw sa akin mula sa lupa ang dugo ng iyong kapatid. ¹¹Kaya sumpain ka at lumayas ka sa lupang ito na bumuka upang tanggapin ang dugo ng iyong

kapatid na pinadanak ng iyong kamay. ¹²Bungkalin mo man ang lupa, hindi na ito magbubunga pa para sa iyo. Magiging lagalag ka na lumalaboy sa balat ng lupa.”

¹³Sinabi ni Cain kay Yawe: “Hindi ko kaya ang parusa sa akin! ¹⁴Pinalalayay mo ako ngayon sa lupang ito, matatago ako sa iyong harapan. Magiging palaboy ako at maglalagalag sa balat ng lupa, at papatayin ako ng sinumang makakita sa akin.” ¹⁵Sinabi ni Yawe sa kanya: “Kung gayon, kapag may pumatay kay Cain, makapitong beses na ipaghihiganti si Cain.” At tinatakan ni Yawe si Cain upang hindi siya patayin ng sinumang makakita sa kanya.

¹⁶Lumayo si Cain mula sa harap ni Yawe, at nanirahan sa lupain ng Nod sa silangan ng Eden.

Ang mga anak nina Cain at Set

• ¹⁷Nakipagtalik si Cain sa kanyang asawa; naglihi iyon at ipinanganak si Enoc. Nagtatayo noon si Cain ng isang siyudad kaya tinawag niya iyong Enoc mula sa pangalan ng kanyang anak. ¹⁸Nagkaanak naman ng lalaki si Enoc, si Irad. Si Irad ang naging ama ni Mavael, at si Mavael ang ama ni Metusael, at si Metusael ang ama ni Lamec.

¹⁹Nagkaroon ng dalawang asawa si Lamec, sina Ada at Sella. ²⁰Isinilang ni Ada si Yabel na naging ama ng mga naninirahan sa mga tolda at nag-aalaga ng mga kawan. ²¹Kapatid niya si Yubal: siya naman ang naging ama ng lahat ng tumutugtog ng lira at plauta.

²²Nagkaanak din si Sella – si Tubal-Cain na siyang panday ng lahat ng kasangkapang tanso

puso ng tao ang mga ugat nito (4:7) at ang mga kalugud-lugod sa Diyos gaya ni Abel (4:4) ay ang unang biktima nito. Sumisigaw sa Diyos ang dumanak na dugo (4:10), at siya ang naggagawad ng katarungan ngunit hindi tulad natin na mapaghiganti at marahas (4:15).

Sa simula’y walang kaugnayan ang istorya ni Cain sa kuwento nina Adan at Eba at ng kanilang mga anak. Ang manunulat ng Biblia ang kumuha nito at siya ring naglagay nito sa lugar na ito. Iniugnay niya ang istoryang ito sa naunang kuwento sa pagsasabing anak ni Adan si Cain. (Kayat walang lugar para sa walang-saysay na mga tanong tungkol sa kung sino nga ba ang napangasawa nina Cain at Abel: hindi layunin ng Biblia na isalaysay ang mga unang yugto ng lahi ng tao.)

Tulad ito ng pambansang kasaysayan ng tribu ng mga *Cainita* (o *Kenita*: Hkm 1:16; 4:17) na naging bahagi ng Israel. Ayon sa nasasaad sa maraming matandang alamat, si Cain ang nagtatag ng tribu. Pinatay niya ang kanyang kapatid na puwedeng maging karibal pa niya, dahil ito ang kundisyon noon sa pagkakaroon ng kapangyarihan sa pulitika. At isinilang ang isang lipunang may iba’t ibang tungkulin (4:19-22); at si Lamec naman ang naging tagapagsalita ng pagpapahalaga sa sarili ng bansa (4:23); matututuhan ng sambayanan ang pagganti sa mga umaapi sa kanila.

Sa paghiram ng manunulat sa Biblia sa alamat na ito, binigyan niya ito ng ibang kahulugan at inilagay ang pakikipag-usap ng Diyos kay Cain bilang hatol sa

at bakal. Kapatid na babae ni Tubal-Cain si Noema.

²³ Sinabi ni Lamec sa kanyang dalawang asawa:

“Ada at Sella, pakinggan ninyo ako, mga asawa ni Lamec, dinggin ang aking mga salita:

sinugatan ako ng isang lalaki at pinatay ko siya,

at sinuntok ako ng isang kabataang lalaki at pinatay ko rin siya.

²⁴ Kung pitong ulit ngang ipaghihiganti si Cain,

si Lamec nama’y pitumpu’t pitong beses.”

²⁵ Muling nakipagtalik si Adan sa kanyang asawa at nagsilang ito ng isang lalaki, at pina-ngalanang Set, sapagkat sinabi niya *Binigyan* ako ng Diyos ng lalaking kahalili ni Abel na pinatay ni Cain.”

²⁶ Nagkaroon din ng anak na lalaki si Set na pinangalanan niyang Enos: siya ang unang tumawag kay Yawe sa ngalan niya.

Ang lahi ni Adan

5 ¹ Ito ang salaysay ng lahi ni Adan. Nang likhain ng Diyos si Adan, ginawa niya siyang kahawig ng Diyos. ² Nilikha niya silang lalaki at babae, pinagpala at tinawag na Adan (na ibig sabihi’y Tao).

³ Isandaa’t tatlumpung taong gulang si Adan nang maging ama ng isang anak na lalaki na kahawig niya, na kanyang larawan. Pinangalanan niya itong Set. ⁴ Pagkapanganak kay Set, nabuhay pa si Adan nang walundaang taon at nagkaroon ng marami pang anak na lalaki at babae. ⁵ Sa kabuuan ay nabuhay si Adan nang siyamnaraa’t tatlumpung taon. At namatay siya.

⁶ Isandaa’t limang taong gulang si Set nang maging ama ni Enos. ⁷ Pagkasilang kay Enos, nabuhay si Set nang walundaang taon. Nagkaroon din siya ng iba pang mga anak na lalaki at babae.

karahasang ito: “Sa akala mo’y makatarungan ka: Mali! Nakagawa ka ng krimen.” Tulad ito ng pagsasabi nating: “Kayong mga nagkukunwaring naglilingkod sa mga sagradong interes ng bansa, hanggang kailan ninyo ililigpit at patatalsikin ang mga di ayon sa inyo?”

Sa Biblia, si Abel ang halimbawa at siya ring pina-kauna sa mga walang-salang pinatay. Ipinahihiwatig dito at sa iba pang talata sa Biblia na iniligpit sila dahil sa pagiging matuwid nila (Mt 23:35; Heb 11:4; Jn 8:44; 1 Jn 3:12).

• 17. Isinama ng mga banal na awtor sa pagitan ng simula ng mundo at ng simula ng kanilang kasaysayan

⁸ Sa kabuuan, nabuhay si Set nang siyamnaraa’t labindalawang taon. At namatay siya.

⁹ Siyamnapung taong gulang si Enos nang maging ama ni Cainan. ¹⁰ Pagkapanganak kay Cainan, nabuhay si Enos nang walundaang taon at nagkaroon ng iba pang mga anak na lalaki at babae. ¹¹ Sa kabuuan, nabuhay si Enos nang siyamnaraa’t limang taon. At namatay siya.

¹² Pitumpung taong gulang si Cainan nang maging ama ni Malael. ¹³ Pagkapanganak kay Malael, nabuhay si Cainan nang walundaang taon, at nagkaroon ng iba pang mga anak na lalaki at babae. ¹⁴ Sa kabuuan, nabuhay si Cainan nang siyamnaraa’t sampung taon. At namatay siya.

¹⁵ Animnapu’t limang taong gulang si Malael nang maging ama ni Yared. ¹⁶ Pagkapanganak kay Yared, nabuhay si Malael nang walundaang taon at nagkaroon ng iba pang mga anak na lalaki at babae. ¹⁷ Sa kabuuan, nabuhay si Malael nang walundaang taon siyamnapu’t limang taon. At namatay siya.

¹⁸ Isandaa’t animnapu’t dalawang taon si Yared nang maging ama ni Enoc. ¹⁹ Pagkapanganak kay Enoc, nabuhay si Yared nang walundaang taon, at nagkaroon ng iba pang mga anak na lalaki at babae. ²⁰ Sa kabuuan, nabuhay si Yared nang siyamnaraa’t animnapu’t dalawang taon. At namatay siya.

²¹ Animnapu’t limang taon si Enoc nang maging ama ni Matusalem. ²² Pagkapanganak kay Matusalem, lumakad si Enoc na kasama ang Diyos sa loob ng tatlundaang taon, at nagkaroon ng iba pang mga anak na lalaki at babae. ²³ Sa kabuuan, nabuhay si Enoc nang tatlundaang taon siyamnapu’t limang taon. ²⁴ Nabuhay si Enoc sa piling ng Diyos, at wala na siya rito sapagkat kinuha siya ng Diyos.

• ²⁵ Isandaa’t walumpu’t pitong taon si Matusalem nang maging ama ni Lamec. ²⁶ Pagkapanganak kay Lamec, nabuhay si Matusalem nang pitundaang taon siyamnapu’t dala-

(ang pagtawag kay Abraham) ang kanilang nalalaman tungkol sa nakaraan ng sangkatauhan. Nalaman nila ang mga ito sa sarili nilang paraan sa pamamagitan ng mga tradisyon at mga alamat.

• 5.25 Nabuhay si Matusalem nang siyamnaraan animnapu’t siyam na taon! Kailangang-kailangang ipasok ang idea na napakahaba ng panahon mula sa simula ng mundo hanggang sa mga ninuno ng bayan ng Diyos, at hindi maparami ang mga pangalan. Gaya ng mga taga-Babilonia bago dumating ang baha, na naglagay ng labing-isang hari na hindi kapani-paniwala ang haba ng buhay, kinailangan din ng mga Israelita

wang taon, at nagkaroon ng iba pang mga anak na lalaki at babae.

²⁷ Sa kabuuan, nabuhay si Matusalem nang siyamnaraa't animnapu't siyam na taon. At namatay siya. ²⁸ Isandaa't walumpu't dalawang taon si Lamec nang maging ama ng isang anak na lalaki, ²⁹ at pinangalanan itong Noe, at sinabi niyang "Aaliwin niya tayo sa mabigat at mahirap na pagpapagal ng ating mga kamay dahil isinumpa ni Yawe ang lupa." ³⁰ Pagkapananganak kay Noe, nabuhay si Lamec nang limandaa't siyamnapu't limang taon, at nagkaroon ng iba pang mga anak na lalaki at babae. ³¹ Sa kabuuan, nabuhay si Lamec nang pitundaa't pitumpu't pitong taon. At namatay siya.

³² Limandaang taon si Noe nang maging ama siya nina Sem, Kam, at Yafet.

Mga anak ng Diyos at mga anak ng tao

6 • ¹ Nang magsimulang dumami ang tao sa lupa at nagkaroon sila ng mga anak na babae, ² napansin ng mga anak na lalaki ng Diyos na magaganda ang mga anak na babae ng tao. At kinuha nila bilang asawa ang sinumang mapusuan nila. ³ Sinabi ni Yawe: "Hindi habang panahong mananatili ang aking espiritu sa tao sapagkat siya ngayo'y laman na lamang. Hanggang isandaa't dalawampung taon lamang aabot ang kanyang buhay." ⁴ May mga higante sa lupa nang panahong iyon at maging pagkaraan noon, nang makipisan ang mga anak ng Diyos sa mga anak na babae ng tao at nagkaanak sa mga ito. Sila ang mga bayani ng nagdaang panahon, ang mga tanyag na tao.

Ang baha

• ⁵ Nakita ni Yawe na labis na ang kalapastanganan ng mga tao sa lupa at wala

nang laman ang puso kundi kasamaan sa lahat ng araw. ⁶ Pinagsisihan ni Yawe kung bakit nilikha pa niya ang tao sa daigdig at nasaktan ang kanyang kalooban. ⁷ At sinabi niya: "Lilipulin ko sa balat ng lupa ang taong nilikha ko, mula sa tao hanggang sa mga hayop, sa mga gumagapang sa lupa at sa mga ibon sa langit. Pinagsisihan ko ang pagkalalang sa kanila."

⁸ Ngunit kasiya-siya si Noe sa mata ni Yawe.

⁹ Ito ang kasaysayan ni Noe. Sa kanyang kapanahunan, matuwid si Noe, at walang kapintasan – at kapiling niya ang Diyos. ¹⁰ May tatlong anak na lalaki si Noe: sina Sem, Kam at Yafet.

¹¹ Labis na ang sama ng daigdig sa paningin ng Diyos at laganap ang karahasan. ¹² Nakita ng Diyos ang kasamaan ng daigdig dahil nagpakasama-sama na ang mga tao sa lupa. ¹³ Sinabi ng Diyos kay Noe: "Naipasya ko nang lipulin ang lahat ng tao sapagkat napuno ng karahasan ang lupa dahil sa kanila. Kaya papawiin ko sila pati na ang lupa.

¹⁴ At ikaw, gumawa ka ng daong na yari sa kahoy na sipres. Gumawa ka ng mga silid sa daong at pintahan ng alkitran ang loob at labas.

¹⁵ Ganito ang iyong gagawin: apatnaraa't limampung talampakan ang haba ng daong, pitumpu't limang talampakan naman ang lapad, at apatnapu't limang talampakan ang taas. ¹⁶ Bubungan mo iyon at mag-iwan ka ng labingwalong pulgadang pagitan mula sa daong. Lagyan mo ng pinto sa tabi at gumawa ka ng tatlong palapag.

¹⁷ Pababahain ko ang tubig sa lupa para

ang ilang Matusalem. Inisip ng mga nananampalatayang Israelita na sumulat ng tekstong ito na mas magaling kaysa kanila ang kanilang mga ninuno. Inakala rin nila na dahil mas magaling nga ito kaya naman ginantimpalaan sila ng napakahabang buhay.

Sa maalamat na listahang ito ng mga ninuno ng sangkatauhan, lumilitaw ang pangalan ni *Enoc*, ang matuwid, na dinala ng Diyos sa langit tulad ng nangyari kay Elias (2 Mga Hari 2).

• **6.1** Matutunghayan natin sa 6:1 ang isang popular na paniwala ng mga Israelita. Ang mga "Anak ng Diyos" sa simula ay mga diyos, at naging mga makalangit na lingkod ng Diyos. Sa mga unang pahinang ito ng Biblia, natatagpuan natin ang tradisyon ng isang pagsubok sa mga makalangit na nilalang sa simula ng mundo, at ang pagbagsak ng marami sa kanila (Mt 25:41; Pag 12:4; 12:7).

Huwag nating kalimutan na samantalang naniniwala tayo sa pag-unlad ng sangkatauhan, inisip naman ng mga bayan noong unang panahon na mas malakas at mas maraming alam ang kanilang mga ninuno kaysa kanila. Sa pagsasalita nila tungkol sa pagmamataas ng taong nais makipagpagalingan sa Diyos, inisip nila na iyon ang kasalanan ng kanilang mga ninuno. Ngunit para sa atin, ang pagmamalaking ito ay parang mas bagay sa mga kapanahunan natin na naging palalo sa pag-unlad ng teknolohiya. Subalit maliwanag ang aral: hindi matatagpuan ng "superman", maging siya man ang maghari sa langit, ang mga daan ng Diyos.

• **5.** Balisa tayo lalo sa kasalukuyan pag nakikita natin ang paglaganap ng ilang kasamaan, maging ito'y ang mga bawal na gamot o ang lubos na kawalan ng paghubog na moral sa napakaraming kabataan na di tinuruan ng anuman ng mga nakatatanda sa kanila

lipulin ang lahat ng humihinga at nabubuhay sa silong ng langit. Mamamatay ang lahat sa balat ng lupa.¹⁸ Ngunit sa iyo pagtitibayin ang aking pakikipagtipan. Ikaw at ang iyong mga anak kasama ang iyong asawa at ang kani-kanilang mga asawa ay papasok sa daong.¹⁹ At papasok na kasama mo sa daong ang dalawa ng bawat buhay na nilalang, tig-isang lalaki at babae, at panatilihin silang buhay kasama mo.²⁰ Mula sa bawat uri ng mga ibon at mga hayop at mga gumagapang sa lupa, tig-iisang pares ng mga ito ang kasama mong papasok sa daong, at panatilihing buhay na kasama mo.²¹ Kumuha ka ng lahat ng uri ng pagkain at iimbak ang mga ito para sa iyo at sa kanila.²² At ginawa nga ni Noe ang lahat ng iniutos sa kanya ng Diyos.

7¹ Sinabi ni Yawe kay Noe: “Pumasok ka sa daong, ikaw at ang iyong pamilya, sapagkat ikaw lamang ang nakita kong matuwid sa salinlahing ito.² Magsama ka ng pitong pares mula sa bawat uri ng malilinis na hayop, tig-isang

lalaki at babae, at tigdadalawa mula sa bawat uri ng di-malilinis na hayop, tig-isang barako at inahin.³ Gayundin sa mga ibon sa langit, tigpipitong pares mula sa bawat uri upang magkaroon ng bagong buhay sa daigdig.⁴ Sapagkat sa loob ng pitong araw, apatnapung araw at apatnapung gabi kong pabubuhusin ang ulan sa lupa. Papawiin ko sa balat ng lupa ang lahat ng maybuhay na nilikha ko.”

⁵ At ginawa ni Noe ang lahat ng iniutos sa kanya ni Yawe.⁶ Animmaraang taon si Noe nang dumating ang Malaking Baha sa lupa.

⁷ Kaya pumasok si Noe sa daong, kasama ang kanyang mga anak, ang kanyang asawa, ang asa-asawa ng kanyang mga anak upang maligtas sa tubig ng baha.

⁸ Pumunta naman kay Noe ang malilinis na hayop pati ang di-malilinis, ang

maliban sa magpapasok sa buhay. Nakikita sa kasaysayan na nangyayari ang mga krisis kung minsan para maglinis sa pamamagitan ng pagwasak o pagliligpit. Huwag matakot. May nalalabi na laging tatakas sa bagyo at muling magtatayo. Lulubog naman nang buo ang mga bahagi ng ating kultura na madungis. Para magsimula uli, kailangang mawala ang pag-asa sa sarili lamang na nakatatak sa ating pagkatao: kailangan nating tanggapin ang pangangailangan sa isang tagapagligtas.

Ayon sa istorya ni Noe, ito ang balak ng Diyos sa Malaking Baha. Pero hindi niya winasak ang lahat kundi iniligtas ang Matuwid na si Noe upang umusbong mula sa kanya ang isang lahing banal. Sa banal na kasaysayan, ipapataw ng Diyos sa taksil na bayan niya ang pinakamabigat na kapahamakan ngunit lagi siyang magtitira ng *Malalabi* (Is 4:2-6; 6:13).

Ganito pinili ng Diyos si Noe mula sa lahat ng inapo ni Adan; ganito rin pipiliin si Abraham mula sa lahat ng inapo ni Noe. At si David mula sa mga anak ni Abraham at sa dakong huli’y si Kristo, isa sa mga anak ni David na kinatawan at Tagapagligtas ng buong sangkatauhan. Ipinakikita ng Biblia ang pagkakaibang ito: nagkaroon ng epekto sa buong sangkatauhan ang kasalanan ng isang taong si Adan, at winalang-saysay ang pag-unlad ng sibilisasyon. Kabaligtaran naman nito ang pagtutuo ng pansin ng Diyos sa isang bayan, isang angkan, isang tao na magliligtas sa lahat (Rom 5).

Tulad ni Noe ang may pananampalataya. Payag siyang pumasok sa mga plano ng Diyos at nakikipag-tulungan sa kaligtasan ng mundo. Hindi sapat na sabihing “May pananampalataya ako.” Maihahatid ba ako ng pananampalatayang ito na maisakripisyo ang aking sarili para baguhin ang mundo? Sa harap ng mga pabaya, ng mga tamad at mga bulok, ang taong

may pananampalatayang si Noe, ay nagsimulang gumawa. At hindi siya nag-alinlangan ni pinanghinaan ng loob habang itinatayo niya ang kakatwa at parang walang-silbing barko.

At sumapit ang oras na iniligpit ng Diyos ang mga hindi handa na mas ginustong agad na magpapasok sa buhay kaysa gumawa para sa kinabukasang itinuro sa kanila ng Diyos (Mik 3:9-12; Sof 2:1-3; Mt 24:38).

Malaki ang impluwensiya ng matatandang alamat sa istorya ni Noe. Isinulat ito sa unang pagkakataon sa panahon ng Haring Solomon. Nang sumunod na mga panahon naman, idinagdag ng mga paring Judio ang mga talatang nasusulat sa mas maliit na mga pahilig na titik.

Maraming beses na binabanggit sa Bagong Tipan ang istorya ng Baha (tingnan 1 P 3:20 at 2 P 2:5). Itinuturo nito sa atin na gustong baguhin ng Diyos ang ating makasalanang daigdig. Kaya kailangan ang isang paraan ng paglilinis at pagsusuri hindi lamang sa masasamang kaugalian kundi maging sa pinakaugat ng ating kultura. Bilang pasimula, kailangang iwaksi natin ang ating pagmamataas at aminin na nangangailangan tayo ng isang Tagapagligtas.

Para bang ang Iglesya ang Barkong ito na pina-pasukan natin sa pamamagitan ng pananampalataya at binyag, at tinatanggap tayo ni Kristo, ang bagong Noe. Tiyak na magiging isang pagkakamali kung magkukulong tayo sa loob ng Iglesya na kublilian ng ligtas na at mula rito’y kondenahin ang lahat ng nangyayari sa daigdig at malimutan ang misyon nating iligtas ang mundo (Jn 3:17). Ngunit huwag nating kalimutan na ang Iglesya ang tanging pag-asa ng mundo at walang anumang gawa ng tao ang makapapasok sa Kaharian nang hindi dumaraan sa mga tubig na dumadalisay at pumupuksa.

mga ibon at lahat ng gumagapang sa lupa; ⁹ pares-pares silang pumasok sa daong, lalaki at babae, gaya ng iniutos ng Diyos kay Noe. ¹⁰ At pagkaraan ng pitong araw, nakalubog na ang lupa sa baha.

¹¹ Sa ikalabimpitong araw ng ikalawang buwan sa ikaanimnaraang taon ng buhay ni Noe, bumulwak ang lahat ng bukal sa kailalim-ilaliman at nabuksan ang mga bintana ng langit. ¹² At apatnapung araw at apatnapung gabing bumuhos ang ulan sa lupa. ¹³ Nang araw ding iyon, pumasok sa daong si Noe, kasama ang kanyang mga anak na lalaking sina Sem, Kam at Yafet, ang kanyang asawa at mga manugang. ¹⁴ Kasama rin nilang pumasok sa daong ang lahat ng uri ng mababangis na hayop, lahat ng iba pang hayop, ng mga gumagapang sa lupa at lahat ng uri ng mga ibon, at lahat ng kulisap na may pakpak. ¹⁵ Pares-pares na sumama kay Noe sa loob ng daong ang lahat ng may hininga at maybuhay. ¹⁶ At sumama ang mga ito, lalaki at babae mula sa bawat uri, ayon sa iniutos ng Diyos.

Pagkatapos ay isinara ni Yawe ang pinto sa likod ni Noe. ¹⁷ Apatnapung araw na bumaha sa lupa. Tumaas ang tubig at itinahas nito ang daong sa ibabaw ng lupa.

¹⁸ Patuloy na tumaas ang tubig sa lupa at lumutang ang daong sa ibabaw ng tubig. ¹⁹ Tumaas pa nang tumaas ang tubig at lumubog ang lahat ng matataas na bundok sa buong silong ng langit. ²⁰ Tumaas ang tubig at inilubog ang mga bundok sa lalim na higit sa dalawampung talampakan. ²¹ Namatay ang lahat ng maybuhay na gumagalaw sa lupa: mga ibon, mga mababangis na hayop at iba pang mga hayop, lahat ng gumagala sa lupa, at lahat ng Tao.

• **8.20** *Kailanma'y di ko na muling isusumpa ang lupa dahil sa tao.* Sa mga salitang ito, tinitiyak sa atin ng Biblia na hindi madadala ng mga kamalian at krimen ng tao ang kasaysayan sa ganap na kaguluhan. Hindi lamang patuloy na magbibigay-init ang araw, ng tinapay ang lupa, kundi sa bawat dantao'y makakatagpo ng solusyon ang sangkatauhan sa mga problema nito.

• **9.1** Ang bendisyon ng Diyos kay Noe at sa kanyang mga anak (o sa buong sangkatauhan) ay nagsisilbing paliwanag sa naunang pangako. Bigyang-pansin natin ang mga sumusunod:

Pinagtibay ang tungkulin ng tao sa pagiging katiwala ng sangnilikha (b. 2).

Makakain ng tao ang karne ng mga hayop (b. 3) pero

²² Namatay ang lahat ng mayhininga sa ibabaw ng lupa. ²³ Nalipol ang lahat ng nabubuhay sa balat ng lupa – tao at hayop, mga gumagapang sa lupa, at mga ibon sa langit – ang lahat ay napawi sa balat ng lupa. Si Noe lamang at lahat ng kasama niya sa daong ang natira. ²⁴ Isandaa't limampung araw na bumaha ang tubig sa lupa.

8 ¹ Nag-alala ang Diyos kay Noe at sa lahat ng mababangis na hayop at iba pang mga hayop na kasama niya sa daong. Kaya pinaihip niya ang hangin ibabaw ng lupa at humupa ang lahat ng tubig.

² At sinarhan niya ang mga bukal mula sa kailalim-ilaliman at ang mga bintana ng baha sa langit, at tumila ang ulan.

³ Humupa nang humupa ang tubig sa lupa at tuluyang bumaba makaraan ang isandaa't limampung araw. ⁴ Sa ikalabimpitong araw sa ikapitong taon, sumadsad ang daong sa kabundukan ng Ararat. ⁵ Patuloy na humupa ang tubig hanggang sa ikasampung buwan. Sa unang araw ng ikasampung buwan, lumitaw na ang tuktok ng mga bundok.

⁶ Pagkalipas ng apatnapung araw, binuksan ni Noe ang bintanang inilagay niya sa daong ⁷ at pinawalan ang isang uwak. Lumipad ito at lumigid-ligid hanggang matuyo ang tubig sa lupa. ⁸ Pagkatapos ay pinalipad ni Noe ang kalapati upang tingnan kung humupa na nga ang mga tubig sa lupa.

⁹ Ngunit walang makitang madadapuan ang kalapati dahil nakalubog pa ang lupa

hindi ang dugo (ihambing sa 1:29). Para sa kulturang Hebreo, nasa dugo ang *kaluluwa*, o ang buhay mismo ng isang nilalang. Kaya ang kumain ng karne ng hayop nang hindi inalisan ng dugo ay parang paglapastangan na sa pagkasagrado ng buhay (tingnan Lev 17:10-14).

Nangangahulugan ang *pakikipagtipan ng Diyos* sa sangkatauhan (b. 8) at sa lahat ng galing sa Barko na may malasakit ang Diyos sa lahat ng ginagawa ng mga tao: ang kanilang kultura, mga imbensyon, at matuwid na mga ambisyon. Hindi lamang Diyos ng mga sumampalataya ang Diyos kundi Diyos siya ng lahat. Hindi lamang ang kaligtasan ng mga kaluluwa ang hangad ng Diyos: sa pamamagitan ng mapanlikhang gawa ng sangkatauhan, binibigyang-kakayahan niya ang mga tao na umunlad sa kamalayan at respon-

sa tubig, kaya nagbalik ito kay Noe sa daong. Iniunat ni Noe ang kanyang kamay, hinuli ang kalapati at ibinalik sa daong.¹⁰ Nagpalipas siya ng ilan pang araw bago muling pinalabas sa daong ang kalapati.¹¹ Sa pagkakataong ito, bumalik sa kanya kinagabihan ang kalapati at may nakaipit na isang sariwang sanga ng olibo sa tukal.

Kaya nalaman ni Noe na tuyo na ang lupa.¹² Pinalipas niya ang pitong araw pa at saka pinawalan uli ang kalapati, ngunit hindi na iyon bumalik sa kanya. Inalis na ni Noe ang takip ng daong at tumanaw sa labas, at nakita niyang tuyo na ang lupa.¹³ Sa unang araw ng unang buwan ng ikaanimnaraa't isang taon ni Noe, natuyo na ang tubig sa lupa.

¹⁴ Sa ikadalawampu't pitong araw ng ikalawang buwan, tuyung-tuyo na ang lupa.¹⁵ At sinabi ng Diyos kay Noe: ¹⁶ "Lumabas ka na sa daong, ikaw at ang iyong asawa, ang iyong mga anak at ang kani-kanilang asawa."¹⁷ Palabasin mo rin ang lahat ng maybuhay na kasama mo - lahat ng uri ng hayop: mga ibon at mga hayop at lahat ng gumagapang sa lupa - upang sila'y dumami sa lupa, maging mabunga at kumalat."¹⁸ At lumabas si Noe kasama ang kanyang mga anak, ang kanyang asawa at ang kanyang mga manugang.¹⁹ Lahat ng hayop, lahat ng ibon at lahat ng gumagapang sa lupa - ang lahat ng gumagalaw sa lupa - bawat uri ng mga ito'y sunud-sunod na lumabas sa daong.

• ²⁰ Gumawa si Noe ng altar kay Yawe, at kumuha ng ilan sa lahat ng malinis na hayop at sa lahat ng malinis na ibon, at inialay bilang mga sinunog na handog sa altar.²¹ Nalanghap ni Yawe ang masarap na amoy at sinabi niya sa kanyang ka-looban: "Kailanma'y di ko na muling isusumpa ang lupa dahil sa tao dahil alam kong sapul pagkabata'y nag-iisip na siya ng masama. Kailanma'y di ko na lilipulin pa ang lahat ng nabubuhay na nilalang gaya ng ginawa ko.

²² Hanggang ang daigdig ay daigdig: paghahasik at pag-aani, taglamig at tag-init, tag-araw at tag-ulan, ang araw at ang gabi ay di mapapatid."

Ang bagong kaayusan ng daigdig

9 • ¹ Pinagpala ng Diyos si Noe at ang kanyang mga anak at sinabi sa mga ito: "Maging mabunga kayo, magparami at punuin ang daigdig."² Matatakot sa inyo ang lahat ng hayop sa lupa at lahat ng ibon sa langit, lahat ng gumagapang sa lupa at lahat ng isda sa dagat. Ibibigay ko sa inyo ang mga hayop sa lupa at ang mga isda sa dagat.³ Magiging pagkain ninyo ang lahat ng gumagalaw at nabubuhay; kung paano kong ibinigay sa inyo ang mga luntiang halaman, ibinibigay ko naman sa inyo ngayon ang lahat-lahat.⁴ Huwag lamang ninyong kainin ang karne kasama ang buhay nito na nasa dugo.

⁵ Isasaalang-alang ko ang buhay ninyo at sisingilin ko ang alinmang hayop at sinumang tao para sa inyong dugo. Papatayin ang sinumang papatay sa inyo, maging tao o hayop. Sisingilin ko mula sa sinumang tao ang buhay ng kanyang kapwa.

⁶ Sinumang magpadanak sa dugo ng tao, padadanakin din ng tao ang kanyang dugo; pagkat sa larawan ng Diyos nilikha ang tao.

⁷ Maging mabunga kayo at magparami, at kumalat sa daigdig, at makapangyari rito."

⁸ Nagsalita ang Diyos kay Noe at sa kanyang mga anak: ⁹ "Pinagtitibay ko nga ang aking pakikipagtipan sa inyo at sa inyong mga inapong kasunod ninyo ¹⁰ at sa bawat buhay na nilalang na kasama ninyo: sa mga ibon, sa mababangis na hayop at sa iba pang mga hayop at sa lahat ng kasama ninyong lumabas mula sa daong."¹¹ Nakikipagtipan ako sa inyo: kailanma'y hindi na lilipulin ng tubig ng baha ang buhay at hindi na magkakaroon ng baha na wawasak sa daigdig."

¹² Sinabi ng Diyos: "Ito ang palatandaan ng pakikipagtipan ko sa inyo at sa lahat ng buhay na hayop na kasama ninyo at sa lahat ng darating na salinlahi."¹³ Isasaisantabi ko sa mga ulap ang aking pana bilang palatandaan ng

sabilidad at inihahanda sila sa pakikiisa sa kanya sa pamamagitan ng Espiritu Santo.

Hindi nagpakilala ang Diyos sa lahat ng grupo ng tao, di-tulad sa Israel at pagkatapos ay sa mga Kristiyano. Ngunit sa bawat tao sa bawat bansa,

nagbibigay siya ng mga tanda ng kanyang kalinga at kabutihang-loob sa mga pangyayari sa araw-araw. Ito ang ibig sabihin ng kanyang paanyaya sa kanilang tingnan ang bahaghari para maalaala ang kanyang pakikipagtipan (b. 12).

aking pakikipagtipan sa buong sangkalupaan.¹⁴ Kapag pinalitaw ko sa mga ulap sa ibabaw ng lupa ang bahaghari,¹⁵ aalalahanin ko ang aking tipan sa inyo at sa lahat ng hayop upang hindi na gunawin ng tubig-baha ang lahat ng buhay.¹⁶ Kapag may bahaghari sa ulap, titingnan ko iyon at aalalahanin ang walang hanggang tipanan ng Diyos at ng lahat ng uri ng buhay na nilalang na nasa ibabaw ng lupa.”¹⁷ Sinabi ng Diyos kay Noe: “Ito ang palatandaan ng aking pakikipagtipan sa lahat ng maybuhay sa ibabaw ng lupa.”

Si Noe at ang kanyang mga anak

•¹⁸ Sina Sem, Kam at Yafet ang mga anak na lalaki ni Noe na lumabas sa daong. Si Kam ang ninuno ni Kanaan.¹⁹ Sila ang tatlong anak na lalaki ni Noe at sila ang pinagmulan ng lahat ng tao sa buong daigdig.

²⁰ Sinimulan ni Noeng magsasaka ang pagtanim ng ubasan.²¹ Uminom siya ng alak at nalasing at nakatulog nang hubo't hubad sa loob ng kanyang tolda.²² Nang makita ni Kam na ninuno ni Kanaan na hubo't hubad ang kanyang ama, ibinalita niya iyon sa dalawa niyang kapatid na nasa labas.

²³ Ngunit kumuha sina Sem at Yafet ng kapa at ibinalabal sa balikat nilang dalawa, patalikod na pumasok at tinakpan ang hubo't hubad na katawan ng kanilang ama. Humarap sila sa kabila upang hindi nila makita ang pagiging hubo't hubad ng kanilang ama.²⁴ Nang mahimasmasan si Noe mula sa kanyang kalasingan, nalaman niya ang ginawa sa kanya ng kanyang bunsong anak.²⁵ At sinabi niya: “Sumpain ka, Kanaan, maging alipin siya ng mga alipin ng kanyang mga kapatid!”²⁶ At ipinagpatuloy niya: “Purihin si Yaweng Diyos ni Sem. Maging alipin niya si Kanaan!”²⁷ Palawakin naman ng Diyos ang ari-arian ni Yafet, at tumira ang kanyang lahi

sa mga tolda ni Sem! At maging alipin nila si Kanaan!”

²⁸ Nabuhay si Noe nang tatlundaa't limampung taon pagkatapos ng baha.²⁹ Sa kabuuan, nabuhay si Noe nang siyamnaraa't limampung taon. At namatay siya.

Ang talaan ng mga bansa

10 •¹ Ito ang naging lahi nina Sem, Kam at Yafet na mga anak ni Noe. Ito ang kani-kanilang naging mga anak pagkatapos ng baha:

² Ang mga anak na lalaki ni Yafet: Gomer, Magog, Madai, Yavan, Tubal, Mosoc at Tiras.

³ Ang mga anak na lalaki ni Gomer: Askenez, Rifat at Togorma.

⁴ Ang mga anak na lalaki ni Yavan: Elisa, Tarsis, Kittim at Dodanim.

⁵ Kumalat sila't dumami sa mga pulo ng mga bansa at sa iba't ibang rehiyon, bawat isa ayon sa sariling wika, angkan at bansa.

⁶ Ang mga anak na lalaki ni Kam: Kus, Misraim, Put, Kanaan.

⁷ Ang mga anak na lalaki ni Kus: Saba, Evila, Sabata, Regma, Sabataca. Ang mga anak na lalaki ni Regma: Saba, Dedan.

⁸ Si Kus ang ama ni Nimrod na naging unang makapangyarihang pinuno sa daigdig.⁹ Napakahusay niyang mangangaso sa paningin ni Yawe, at dito nagmula ang kasabihang “Mahusay na mangangasong tulad ni Nimrod sa paningin ni Yawe.”¹⁰ Nagsimula ang kanyang kaharian sa Babilonia, at sa Arac, Akad at Calane na pawang mga siyudad sa Senaar.¹¹ Mula sa bansang iyon, nagpunta siya sa Asur at itinayo niya roon ang Ninive, Rejobot-Ir, Calaj¹² at Rese na nasa pagitan ng Ninive at Calaj (ang Malaking Siyudad).¹³ Si Misraim naman ang ama ng mga taga-Lud, Anam, Lehab, Naftu,¹⁴ Patros, Casluj at Caftor na pinagmulan naman ng mga Pilisteo.

• 18. Sa mga primitibong kultura, sa paghahanap ng mga tao sa mga karanasang supernatural, ginawa nilang sagradong seremonya ang paglalasing. Naniniwala sila na nasa alak ang mga buhay na puwersang makapagpapatakas sa kanila sa paglipas ng panahon. Isinaalang-alang ng Biblia ang mga kabalisahang ito at mas ginugustong parangalan si Noe kaysa sumpain.

• 10.1 Ang tatlong anak ni Noe ang mga sagisag na kumakatawan sa tatlong grupo ng tao na bumubuo sa sangkatauhan ayon sa mga Israelita:

– Ang kanilang grupo, ang mga Semita (kabilang dito ang mga Arabo). Tinawag nilang Sem ang kanilang ninuno na ibig sabihi'y “Ang Pangalan”, na siyang nakakakilala at nag-iingat sa Pangalan o ang Presensiya ng Diyos.

– Ang isa pang grupo, si Jafet na binubuo ng mga bayang Europeo, sila ang bubuo sa imperyo ng mga Griyego at mga Romano.

– Ang isa pang grupo'y ang mga bayan ng Africa, lalo na ang Misraim o Ehipto, at ang Kus o Etiopia. Gayundin ang mga Kananeo na nasa Lupang Banal bago iyon sinakop ng mga Israelita. At dahil laganap noon sa mga Kananeo ang imoralidad sa sex, pinaalabas sa salaysay na kulang sa pagiging disente si Kam na ninuno ng mga ito.

Sa listahang ito ng mga ninuno, magkakahalal ang mga pangalan ng mga bayani sa mga alamat sa listahan ng mga bayan at mga lunsod bilang “mga anak” ng ganito o gayong lahi. Halimbawa: lahat ng nabanggit sa mga bersikulo 2-6 ay mga bayan at tribu, at hindi mga tao.

¹⁵ Si Kanaan ang ama ni Sidon, ang pangana-
nay, at ng mga Heteo, ¹⁶ Yebuseo, Amorreo,
Gergeseo, ¹⁷ Heveo, Araceo, Sineo, ¹⁸ Aradio,
Samareo, Amateo. At kumalat ang mga lipi ng
mga Kananeo. ¹⁹ At umabot ang hangganan ng
Kanaan mula Sidon hanggang Gaza papuntang
Gerar, at patungong Sodom, Gomorra, Adma at
Seboim hanggang Lesa. ²⁰ Ito ang mga anak na
lalaki ni Kam ayon sa kanilang lipi at wika sa
kanilang mga lupain at bansa.

²¹ Nagkaroon din ng mga anak si Sem na
kuya ni Yafet at ninuno ng lahat ng anak ni Heber
at ng mga Hebreo.

²² Ang mga anak na lalaki ni Sem: Elam,
Asur, Arfaxad, Lud at Aram.

²³ Ang mga anak na lalaki ni Aram: Uz, Yul,
Gueter at Mas.

²⁴ Si Arfaxad ang ama ni Selaj, at si Selaj ang
ama ni Heber. ²⁵ Nagkaroon ng dalawang anak
na lalaki si Heber: pinangalanang Peleg ang una
sapagkat sa kanyang kapanahunan pinagparte-
parte ang lupa, at pinangalanan namang Yectan
ang kanyang kapatid.

²⁶ Si Yectan ang ama nina Elmodad, Salef,
Asarmot, Yare, ²⁷ Aduram, Uzal, Decla, ²⁸ Ebal,
Abimael, Saba, ²⁹ Ofir, Evila at Hobob. Mga anak
silang lahat ni Yectan. ³⁰ Saklaw nila ang lupaing
mula sa Mesa hanggang Sefar, ang kabundukan
sa silangan.

³¹ Ito ang mga lipi at mga wika ng mga anak
na lalaki ni Sem sa kanilang mga lupain at mga
bansa.

³² Ito ang mga lahi ng mga angkan ng mga
anak na lalaki ni Noe. Sa mga ito nagsimula ang
pagkalat ng mga bansa sa daigdig, pagkatapos
ng baha.

Ang tore ng Babel

11 ¹ Ang buong daigdig ay may isang
wika at isang paraan ng pagsasa-
lita. ² Galing sa silangan ang mga tao at
nakatagpo sila ng isang kapatagan sa
lupain ng Sinear at doon nanirahan.

³ At sinabi nila sa isa't isa: "Gumawa
tayo ng mga tisa at lutuin sa apoy." Tisa
ang ginagamit nilang pinakabato at alki-
tran naman ang semento. ⁴ Sinabi rin nila:
"Halikayo, magtayo tayo ng isang siyu-
dad para sa atin, at ng isang toreng abot
hanggang langit ang tuktok upang tuman-
yag tayo at hindi kakalat-kalat sa balat ng
lupa!"

⁵ Bumaba si Yawe upang tingnan ang
siyudad at ang toreng itinatayo ng mga
tao. ⁶ At sinabi ni Yawe: "Iisang bayan
lamang silang may iisang wika. Simula
lamang ito, at ngayo'y nagagawa nila ang
anumang planuhin nila. ⁷ Halikayo, ma-
naog tayo at guluhin ang kanilang wika
upang hindi sila magkaunawaan."

• **11.1** Madaling maipakikita na inuulit lamang ng
salaysay na ito tungkol sa Tore ng Babel ang ilang
bahagi ng mga alamat tungkol sa Babel o Babilonia na
pinakatanyag na kabisera nang panahong iyon, na may
mga tising gusali at kakaibang mga tore na parang di
tapos. Sa 11:7, pinanatili ng manunulat ng Biblia ang
isang malabong ekspresyon mula sa mga paganong
alamat na ito: kung saan natakot ang mga diyos sa
kapalaluan ng mga taong nagbabanta sa kanila hang-
gang sa mga bahay nila sa langit.

Maliwanag na kinokondena ng istoryang ito ang
mga tunay na krimeng ginagawa sa lahat ng panahon,
ngunit tulad ng Baha, paghahambing lamang ito o
isang talinhaga at hindi tunay na pangyayari.

Ibinigay ng Diyos sa mga tao ang misyong okupahin
ang lupa at pabungahin ito. Ngunit mas ginusto ng mga
tao ang kanilang seguridad kaysa maging malikhain. At
paraan ng pagbibigay-kasiyahan sa kanilang kayaba-
ngan ang tingin nila sa pambansang kapangyarihan. Sa
halip na lutasin ang mga problema ng kawalang-
katarungan at di-pagkakaunawaan na nasa bawat lipu-
nan, mas ginusto nilang iukol ang kanilang mga pagsisi-
kap sa mga proyektong makapagpapatanyag sa kanila.

Basta na lamang isinakripisyo ang mga lehitimong
karapatan ng milyun-milyong alipin para sa naglalaki-
hang mga proyekto ngunit nananatili pa ring di tapos
ang mga ito. Ang galit at pang-aapi ang nagbibigay-

daan sa mga pagkakahating di malulunasan para sa
salinlahing susunod o dantaong darating.

Diyos lamang ang makapagbubuklod sa atin: ang
unang pangako kay Abraham ay ang gagawing pagbu-
buklod ng Diyos sa lahat ng bansa sa supling nito (Gen
12:3). Sa pagdating naman ng Espiritu Santo sa puso
ng mga mananampalataya sa araw ng Pentekostes
(Mga Gawa 2), bibigyang-kakayahan silang magkain-
tindihan sa iisang lengguwahe ng pag-ibig. Isinisilang
ang Iglesya at binubuo ng mga taong mula sa iba't ibang
bansa at wika. Samantalang mag-isang nagtatrabaho
ang makasalanan at isang mapang-api at baog na
kulturang lalaki ang pinahahalagahan, ang nananam-
palataya nama'y payag na lumikhang kasama ng Diyos
at nagmamalasakit na mapabuti ng tao ang sarili sa
pamamagitan ng pakikipag-ugnayan sa isa't isa at
pagkakabuklod sa iisang Espiritu (Ef 2:14-22).

Nakapukaw ng interes noon ang pagkakaiba ng mga
lengguwahe, pati ng mga kultura. Pinaniniwalaan
ngayon na nagsimulang magsalita ang tao laksa-
laksang taon na ang nakalilipas; pero patuloy ang
ebolusyon ng lengguwahe, lalo na kung hindi ito
isinusulat para gawing permanente ito. Sa panahong
iyon na walang komunikasyon ang maliliit na grupo ng
tao na nakakalat sa mga kontinente, ilang henerasyon
lamang ang kinakailangan para dumami nang husto
ang mga lengguwahe.

⁸ Kaya ikinalat sila ni Yawe sa daigdig at itinigil nila ang pagtatayo sa siyudad. ⁹ Ito ang dahilan kung bakit tinawag iyong Babel sapagkat doon nabulol ang mga tao dahil kay Yawe at ikinalat niya ang mga tao sa buong daigdig.

¹⁰ Ito ang mga lipi ni Sem:

Isandaang taon si Sem nang maging ama siya ni Arfaxad, dalawang taon matapos ang baha. ¹¹ Pagkapanganak kay Arfaxad, nabuhay si Sem nang limandaang taon at nagkaroon ng iba pang mga anak na lalaki at babae.

¹² Tatumpu't limang taon si Arfaxad nang maging ama siya ni Shela. ¹³ Pagkapanganak kay Shela, nabuhay si Arfaxad nang apatnaraa't tatlong taon at nagkaroon ng iba pang mga anak na lalaki at babae.

¹⁴ Tatumpu't tatlong taon si Shela nang maging ama siya ni Heber. ¹⁵ Pagkapanganak kay Heber, nabuhay si Shela nang apatnaraa't tatlong taon at nagkaroon ng iba pang mga anak na lalaki at babae.

¹⁶ Tatumpu't apat na taon si Heber nang maging ama siya ni Peleg. ¹⁷ Pagkapanganak kay Peleg, nabuhay si Heber nang apatnaraa't tatumpung taon at nagkaroon ng iba pang mga anak na lalaki at babae.

¹⁸ Tatumpung taon si Peleg nang maging ama siya ni Reu. ¹⁹ Pagkapanganak kay Reu, nabuhay si Peleg nang dalawandaa't siyam na taon at nagkaroon ng iba pang mga anak na lalaki at babae.

²⁰ Tatumpu't dalawang taon si Reu nang

maging ama siya ni Serug. ²¹ Pagkapanganak kay Serug, nabuhay si Reu nang dalawandaa't pitong taon at nagkaroon ng iba pang mga anak na lalaki at babae.

²² Tatumpung taong gulang si Serug nang maging ama siya ni Nahor. ²³ Pagkapanganak kay Nahor, nabuhay si Serug nang dalawandaa't tatlong taon at nagkaroon ng iba pang mga anak na lalaki at babae.

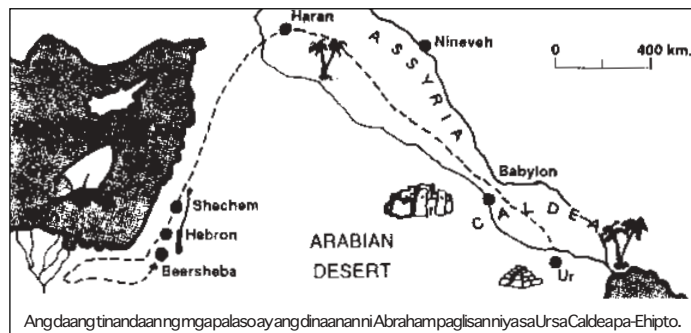
²⁴ Dalawampu't siyam na taon si Nahor nang maging ama siya ni Tera. ²⁵ Pagkapanganak kay Tera, nabuhay si Nahor nang isandaat labinsiyam na taon at nagkaroon ng iba pang mga anak na lalaki at babae.

• ²⁶ Pitumpung taong gulang si Tera nang maging ama siya nina Abram, Nahor at Haran.

²⁷ Ito naman ang lipi ni Tera, si Terang ama nina Abram, Nahor at Haran.

Si Haran ang ama ni Lot. ²⁸ Unang namatay si Haran kaysa kanyang amang si Tera, sa sariling bayan ng Ur sa Kaldea. ²⁹ Nag-asawa kapwa sina Abram at Nahor. Si Saray ang naging asawa ni Abram. Si Milca naman na anak ni Haran ang naging asawa ni Nahor. Si Haran ang ama nina Milca at Yisca. ³⁰ Pero baog si Saray at hindi magkaanak.

³¹ Kasamang umalis ni Tera sa Ur ng Kaldea ang kanyang anak na si Abram, ang kanyang apong si Lot na anak ni Haran at ang manugang na maybahay ni Abram. At nagpunta sila sa lupain ng Kanaan. Ngunit sa Haran sila nanirahan pagdating nila roon. ³² Nabuhay si Tera nang dalawandaa't limang taon, at sa Haran siya namatay.

• 26. Si Tera ang ama ni Abraham. Ano ang alam ng mga Israelita sa kanilang amang si Abraham?

Dapat nating maunawaan na ang istorya ni Abraham ay di tunay na nangyari sa kasaysayan sa lahat ng nasasaad dito. Para itong isang aklat ng pananampalataya kung saan inilalahad sa atin ang mga yugto at mga karaniwang pagsubok na dinaranas ng bawat mananampalataya sa kanyang buhay. Makikita natin ito na ginagampanan ni Abraham.

Humigit-kumulang, may kung anong pinaniniwalaan tayong lahat. Nagbibigay-kapanatagan ito sa atin pero malimit ay hindi natin ito pinangangatawanan. Kaya naman sinasabi ng mga ateo na opyum ang relihiyon. Ngunit ang pananampalataya ayon sa Biblia ay nasa paniniwala sa Kanya na tumatawag sa atin para pumasok sa isang kasaysayan, sa isang patuloy na pagsulong. At ang ganitong pananampalataya mismo ang makikita kay Abraham.

Ang Tatlong Sabi ng Diyos

Sa unang kabanata ng Genesis, *sinabi ng Diyos*, at nagkaroon ng Paglikha.

Muli sa kabanata 9, *sinabi ng Diyos*, at nagkaloob iyon ng kanyang pagpapala sa sangkatauhan.

Sa kabanata 12, *sinabi ng Diyos* sa ikatlong pagkakataon, at iyon naman ang simula ng bayan ng Diyos.

Iba't ibang hakbangin sa Biblia ang mga ito dahil ang pagbubunyag ng Diyos sa kanyang bayan ang nilalaman ng kabuuan ng banal na Aklat. Mula sa bahaging ito, anumang mababasa nati'y may kinalaman sa sangkatauhan: kung ano ang sinabi at ginawa ng Diyos sa kanyang bayan.

Sa lubos na pagpasok natin sa diwa ng Biblia, madidiskubre natin na iisang kabuuan lamang pala at talagang magkakaugnay ang paggawa, paglikha at pagpapala ng Diyos sa sangkatauhan at sa kanyang bayan. Ngunit lubos nating intindihin ang kahulugan ng tatlong hakbanging ito na namumutawi sa bibig ng Diyos pagkat kung hindi'y sasapit ang panahon na hindi na natin matatanggap ang patotoo ng Biblia at mawawalang-kabuluhan din sa atin maging si Jesus. Sapagkat taliwas sa ilang pag-aakala ng ating panahon ang tatlong “sinabing” ito ng Diyos.

“Sinabi ng Diyos” at nilikha ng kanyang salita ang sanlibutan at mga batas-kalikasan nito. Inilalahad ng Biblia na di nagbabago ang mga batas na ito. Idadagdag din nito na paglilingkod sa Diyos ang layunin ng sanlibutan at sumusunod ito sa salita ng Diyos. Masasabing hinahayaan ng Diyos na tumakbo ang mundo sa ganang sarili nito: hindi nga laging nasa manibela ang Diyos. Ngunit malayo pa sa pagbubunyag ng Biblia kung sasabihin nating inayos na ng Diyos ang lahat sa simula at hindi na niya pinapangyayari ang sarili sa mga batas na ito, ayon sa kanyang kagustuhan, o kung mangyari ma'y nagkataon lamang (ayon sa ating palagay). Sa ikapitong araw, sinasabing nagpahinga ang Diyos sa kanyang paggawa (Gen 2:4) pero totoo rin ang kabaligtaran nito: “kumikilos pa rin ang Ama” (Jn 5:17). Pagpapakilala ng Diyos ang kanyang mga gawa, at sa Diyos patuloy na nabubuhay at umiiral ang sangnilikha. Anino lamang ng mas mataas na katarungang nasa Diyos ang mga batas ng kalikasan ngunit higit pa sa mga batas na pangmateryal na bagay ang ating matatagpuan sa kalikasan, mula sa yaman at ganda nito. Salamin ng kalayaan ng Diyos sa paglikha na kailanma'y di maigagapos ang patuloy na pagkamalikhain ng kalikasan na isa sa mga mahiwaga nitong kakayahan.

Sapat na ito para magtaka ang lahat ng nagpapalagay na may mga di-mababaling katotohanan gaya ng sumusunod: *ang mga batas ay hindi mababago at walang umiiral bukod sa puwedeng sukatin*. Hindi nga magkakaroon ng siyentipikong pananaliksik kung wala ang ganitong mga teoriya pero hindi naman ito nangangahulugan na ito na ang buong katotohanan ng mundo, o kaya'y ito ang pinakapuso ng lahat. Ngunit ang pag-aakalang ito ang siyang hadlang para matanggap ng maraming Kristiyanong gumagawa pa rin ang Diyos sa likas na kaayusan ng mundo. Sa Ebanghelyo, una nilang tinatanggi ang pagpaparami ng tinapay, ang pagkabirhen ni Maria, ang pagbabagong-anyo... o kaya nama'y babaligtarin nila ang talagang sinasabi ng mga teksto. Tinatanggi nila ang anumang patotoo sa kasalukuyan ng mga dumanas ng parehong paggawa ng Diyos sa kanilang buhay. Tatanggihan din nila ang anumang deretsahang paggawa ng Diyos sa ating sarili, at bunga nito'y sasabihin din nilang walang saysay ang panalangin. Maraming aklat at talakayan ang bunga ng pangangatwirang ito pero wala naman talagang ibinubunga sa bandang huli. Hindi ito makapaghahatid ng pananam-palataya ni tuwa sa sinuman.

Makabuluhan din ang “sabi ng Diyos” sa istorya ni Noe. Sa pakikipagtipan sa lahat ng bansa at relihiyon sinisimulan ng Diyos ang panahon pagkatapos ng baha dahil mga anak ni Noe ang

lahat. Pag-aalok ng daan ng kaligtasan ang pagpapala sa kanila ng Diyos sa marami at iba't iba nilang kultura at relihiyon (Gawa 17:27).

Sa paghahanap nila ng karunungan sa mga salita ng kanilang mga sagradong aklat, sa sandaling malahad ang Salita o Karunungan ng Diyos, ipinagpapatuloy lamang nito ang gawang paglikha: sa pamamagitan nito isinaayos ng Diyos ang mga yugto ng paglikha (Heb 1:2). Kayat ipagpapatuloy ng takbo ng kasaysayan ang plano ng Diyos na Maylalang, at lagi namang mauugnay ang mga relihiyon sa pagkadiskubre sa Diyos o sa “makadiyos” sa kalikasan (Rom 1:20; Gawa 17:27).

Ano pa ang ating kailangan? Di ba't nasa sangkatauhan na ang lahat ng kailangan nito para makumpleto ang paglikha at marating ang hantungan nito? Ngunit paglimot ito na “mga anak pa rin ni Adan ang mga anak ni Noe.” Mula sa ating mga pangarap, ginigising tayo ng mga kaguluhan sa ating daigdig at iminumulat sa isang katotohanang hindi maganda.

Ngunit huwag ang mga kabiguan at limitasyon ng karunungan ng tao ang pagtuunan natin ng pansin dahil sa ibang lugar matatagpuan ang tunay na mahalaga. Sa paglikha ipinakilala ng Diyos ang sarili. Ibigay man ng Diyos ang yaman ng sanlibutan sa sangkatauhang naging parang mas makatwiran, hindi pa rin makikita ang talagang ekstraordinaryo sa Diyos: ang nag-aapoy at malabis na pagmamahal ng Diyos na tanging siya lamang ang makauunawa. At hindi makagagawa ang Diyos nang labas sa lahat ng paraan ng pagpapakita ng kagandahang-loob na karaniwan nating tinatawag na Kalinga nang hindi sinisira ang kaayusan ng waring napakaligayang daigdig. Hindi pa rin akma sa kabanalan ng Diyos ang ganitong relasyon ng Diyos sa kanyang gawa. Kayat may mga tao at mga grupong tinatawag ang Diyos na makibahagi sa kanya sa isang bukod-tanging kasaysayan. Maglalakbay sila sa mga bago at di pa natatahak na landas na kalimita'y taliwas sa karaniwang karanasan. Ang pagtawag kay Abraham ang unang pagsasanga ng daan.

Ang ikatlong “sabi ng Diyos” ang tanda ng simula ng bayan ng Diyos, na naiiba sa lahat ng mga bayan. Ang pagkakaibang ito o pagkakaroon ng mga hinirang at mga hindi ang naghahatid ng malaking pagkabagabag ng kamalayan ng maraming Kristiyano (basahin ang paliwanag sa p. 710). Bakit may ganitong pagkakaiba? Sigurado ba nating hindi lamang isa pang relihiyon ang pagbubunyag ng Biblia? Maaaring matukso tayong itakwil ang ating yaman bunga ng huwad na pagpapakumbaba: ba't mapapasaakin ang katotohanan higit sa iba? Muli nating kailangan sa bahaging ito ang manampalataya. Ngayon natin dapat tanggapin o tanggihan ang Diyos ng Biblia, ang Diyos na “pagtatangi at katapatan.” Tinatawag ng Diyos ang sinumang mapusuan niya at ibinibigay sa kanya ang di niya ibinibigay sa iba. Nagbibigay ang Diyos ng higit upang makapamunga tayo nang higit at makinabang dito ang lahat pero tiyak na ang gusto ng Diyos ang kanyang ibinibigay. Hindi man natin aminin, kalimita'y itinuturing nating isang di-makatarungang boss ang Diyos sa harap ng lahat niyang trabahador at hindi pantay-pantay ang pagtrato niya sa kanila. Napakalayo nito sa katotohanan. Walang mga trabahador kung walang boss. Pero kabaligtaran pag dating sa Diyos: hindi tayo mga gawa sa molde na naghihintay sa kung anong ibibigay sa atin ng Diyos. Sa halip, tayong lahat ay ginawa ng Diyos na iba't iba at galing sa wala. At sa paggawa sa atin ng Diyos kung ano tayo, inilalagay rin niya tayo sa landas na tumutugon sa ating mga pangangailangan, mga inaasam at sa ating pananabik sa kaligayahan.

Mula sa simula, kailangang tanggapin ng mga Kristiyano ang natatanging aspekto ng kanilang bokasyon: kapwa ito yaman nila at paglilingkod sa mundo. Mawawalang-saysay sa kanila kung babalikan nila ang dati nilang mga puwesto dahil wala namang may gusto sa mga ito. Tanging takot lamang ang puwedeng maging dahilan nito: ang takot na mapaiba o marahil ay ang takot na sa totoo'y kawalan ng sampalataya: hindi kaya ilusyon lang ang mga dakilang pangako ng Diyos?

IKALAWANG BAHAGI NG GENESIS ANG MGA UNANG NINUNO NG BAYAN NG DIYOS

Tinawag ng Diyos si Abram

12 ¹ Sinabi ni Yawe kay Abram: “Umalis ka sa iyong bayan, sa iyong lahi, sa sambahayan ng iyong ama, at magpunta ka sa lupang ituturo ko sa iyo. ² Gagawin kitang isang malaking bayan. Pagpapalain kita at gagawin kong dakila ang iyong pangalan, at magiging pagpapala ka sa iba. ³ Pagpapalain ko ang magpapala sa iyo, at susumpain ko ang sinumang susumpa sa iyo. At sa pama-

magitan mo’y pagpapalain ang lahat ng bayan sa daigdig.

⁴ Kaya umalis si Abram ayon sa sinabi ni Yawe, at sumama sa kanya si Lot.

Pitumpu’t limang taong gulang si Abram nang lisanin niya ang Haran. ⁵ Isinama ni Abram si Saray na kanyang asawa, ang pamangking si Lot, lahat ng ari-ariang naipon nila, at ang mga nakuha nilang alipin sa Haran. At umalis sila patungong Kanaan.

• **12.1** Madaling makikita sa mapa ang arkong binubuo ng matatabang lambak ng Mesopotamia at ng mga kapatagan ng Kanaan. Sa loob ng arkong ito’y may mga talampas at mga disyerto na nilalakbay ng tribung nomad na salat sa pagkain at laging naghahanap ng pastulan para sa kanilang mga tupa at mga asno.

Kinainggitan ng mga nomad na ito ang natatanw nilang mga tagabukid at mga tagasiyudad sa kapatagan. Kung minsa’y tinatangka nilang agawin ang lupain ng mga ito ngunit karaniwa’y sa negosyo sila naghaharap o kung kinakailangan ang kanilang serbisyo.

Kabilang ang mga nomad na ito sa lahi ng mga Amorreo, at isa sa kanila si Abraham. Lumipat sa Haran si Abraham at ang kanyang pamilya pati na ang kanyang mga kawan mula sa Ur (11:31), at doon sila nanirahan.

Matanda na si Abraham: *Pitumpu’t limang taong gulang si Abram* (b. 4), at maraming grupo sa paligid niya ang nagpatimog sa paghanap ng mas matabang lupa. Pero bakit siya susunod sa kanila? Lipas na ang panahon niya, at ang masama pa nito’y wala siyang mga anak. Masisimulan bang muli ng taong ito ang kanyang buhay?

Ngunit tinatawag siya ng Diyos: “Lumakad ka, pati ikaw, pagkat may naghihintay sa iyo.” At umalis nga si Abraham, gaya ng maraming kababayan nating nangingibang-bayan ngayon, na napipilitang lisanin ang sariling bayan para maghanapbuhay, hindi alam kung saan pupunta at kung ano ang mangyayari sa kanilang buhay. Ang tanging alam ni Abraham ay ito ang hinihingi sa kanya ng Diyos para maibigay sa kanya ang matagal na niyang pinakamimithi sa buong buhay niya.

Magpunta ka sa lupang ituturo ko sa iyo. Pinangkuan ng Diyos si Abraham ng lupa at mga anak, at tinanggap ni Abraham ang pangakong ito. Kahit na matanda na siya, may pag-asa pa rin sa kanyang puso para sa imposible at ang pagiging bukas-loob niyang ito o ang kakayahang ito para mabago, ang nakalugod sa Diyos nang higit sa anumang mabuting gawa.

Sa pamamagitan mo’y pagpapalain ang lahat ng

bayan sa daigdig. Sa isang mundong hati, isang taong walang sariling lupa ang pinili ng Diyos para umpisahan ang Kahariang titipon sa lahat. Mula noo’y mga dukha na at mga walang pinanghahawakan sa buhay ang pipiliin ng Diyos para ilitas ang mundo. Sa kanila, at kay Abraham, ipinangako ng Diyos ang Siyudad na walang hanggan (Heb 11:8).

Gagawin kong dakila ang iyong pangalan. Sa totoo’y bale-wala si Abraham at maglalaho rin ang kanyang pangalan at di maaalaala ninuman. Ngunit ang pagtawag sa kanya ng Diyos ang magpapalitaw sa kanya mula sa wala. Magsisimula siyang magkaroon ng pangalan at mabuhay sa ilalim ng kalinga ng Diyos na buhay (Mc 12:26).

ANG PANANAMPALATAYA

Nagsisimula sa pag-alis ni Abraham ang tunay na pananampalataya, ang pananampalataya ng bayan ng Diyos.

1) Isinisilang ang pananampalataya mula sa pagtawag ng Diyos. Hindi utang ninuman sa kanyang sarili ang kanyang pananampalataya at pagbabagong-loob. Hindi si Abraham ang nagkusang umalis o kaya’y umimbento ng bagong paraan ng paglilingkod sa Diyos. Ni hindi rin siya inimbanta ng Diyos na puwede niyang oohan o hindian. Pautos ang tawag sa kanya ng Diyos, at ganito rin ang nangyari sa mga dakilang propeta at mga santo. Ganito sila pinalaya ng Diyos. Sapagkat dahil sa kasalanan, isinisilang at nabubuhay na parang nasa banyagang lupain ang lahat ng tao. Nakakaalpas sa kanila ang katotohanan ng kanilang buhay, hindi sila nakaugat sa Diyos at nakabuklod sa kanya. Hindi sila pinahihintulutan ng kanilang mga relihiyon at ideolohiyang produkto ng kanilang kultura na lampasan ang mga hangganan ng isang mundong ginawa para bumagay sa kanila. Para mamulat sila sa kanilang bokasyon, kailangan silang tawagin ng Diyos at kailangan namang loobin nilang lumabas mula sa walang-saysay na takbo ng mga pangyayari.

2) Inilalagay tayo ng pananampalataya sa paglilingkod sa Gawa ng Diyos na ilitas ang sangkatauhan. *Sa pamamagitan mo’y pagpapalain ang lahat ng bayan sa daigdig.* Maaring sa umpisa’y inakit tayo ng

Pagdating nila sa Kanaan, ⁶nilakbay ni Abram ang lupain hanggang Sikem, sa may Sagradong Puno ng More. Nang panahong iyon, naroon pa ang mga Kananeo. ⁷Napakita si Yawe kay Abram at sinabi, “Ibibigay ko ang lupaing ito sa iyong inapo.” Kaya gumawa roon si Abram ng altar kay Yawe na napakita sa kanya.

⁸Mula roon ay nagtuloy siya sa kabundukan sa silangan ng Betel at nagtayo ng kanyang tolda, sa pagitan ng Betel sa dakong kanluran at ng Hay sa dakong silangan. Doon ay nagtayo rin siya ng altar kay Yawe, at tinawag ang kanyang Pangalan. ⁹Pagkatapos ay nagpunta siya patungong Negeb.

¹⁰Nagkaroon ng taggutom sa lupain, kaya lumusong si Abram sa Ehipto para doon pansamantalang tumira, sapagkat malubha ang taggutom sa lupain. ¹¹Nang papasok na sila sa Ehipto, sinabi ni Abram sa kanyang asawang si Saray: “Alam kong ikaw ay isang napakagandang babae. ¹²Kapag nakita ka ng mga taga-Ehipto, sasabihin nila: Ito ang kanyang asawa. Pagkatapos ay papatayin nila ako, ngunit babayaan ka nilang mabuhay. ¹³Kaya sabihin mong magkapatid tayo para tratuhin nila akong mabuti, at

nang hindi nila ako patayin alang-alang sa iyo.”

¹⁴Nang dumating nga si Abram sa Ehipto, nakita ng mga Ehipsiyo na ang babae’y napakaganda. ¹⁵Nakita ng mga opisyal ni Paraon ang babae at pinuri ito sa harap ni Paraon. Kaya dinala ang babae sa palasyo ni Paraon, ¹⁶at dahil sa kanya ay naging mabuti rin ang pakikitungo nila kay Abram: binigyan siya ng mga tupa, mga baka, mga asno, mga alipin, at mga kamelyo.

¹⁷Ngunit nilapatan ni Yawe ng malulubhang karamdaman si Paraon at ang sambahayan niya dahil kay Saray na asawa ni Abram. ¹⁸Kaya ipinatawag ni Paraon si Abram at sinabi: “Ano ang ginawa mo sa akin? Bakit mo ipinagkaila na asawa mo pala siya? ¹⁹Bakit mo sinabing ‘Kapatid ko siya,’ kaya naman kinuha ko siya bilang asawa. Sige, ayan na ang asawa mo, kunin mo at umalis na kayo!” ²⁰At inutusan ni Paraon ang kanyang mga tauhan na paalisin si Abram, kasama ang asawa nito at lahat ng kanyang ari-arian.

13 ¹Umahon sa Negeb si Abram mula sa Ehipto, kasama ang kanyang asawa at lahat ng kanyang ari-arian. Sumama sa kanya si Lot. ²Mayaman na si Abram sa mga hayop, pilak at ginto. ³Naglakad siya mula sa Negeb

Diyos sa pamamagitan ng kung anong personal na pagpapala. At saka naman niya ibinabahagi sa atin ang kanyang mga plano sa pagliligtas sa daigdig. Para makasunod kay Kristo at maging bahagi ng kanyang Bayan, kailangang maniwala tayo sa mga pangakong binitiwang ng Diyos sa bayang ito: itinalaga tayo ng Diyos na maging lebadura at liwanag ng mundo.

3) Isang pakikipagsira ang hinihingi ng pananampalataya. Inoobliga tayo nitong tumingin sa hinaharap na hindi pinanghihinayangan ang anumang nawala sa init at ginhawa sa sinapupunan ng ina. Lumalaki ang tao sa paglampas niya sa mga “krisis” ng buhay: pag-alis sa kanyang pamilya, pagpasok sa trabaho, pag-aasawa... Sa pamamagitan ng pananampalataya, nagagawa nating tingnan nang may pag-asa ang mga “pakikipagsirang” ito. At inihahatid din tayo na harapin ang mas masakit pang mga “pakikipagsira” na higit na nagtatalaga sa atin sa paglilingkod sa Diyos. Ang pananampalataya ang dakilang pamamaraan upang marating ng tao ang paglago at pagiging mabunga.

4) Kaiba sa taong “makalupa” na nagtatayo ng kanyang buhay ayon sa panukat ng karunungan ng tao at naniniwalang alam niya kung saan siya papunta, ang mananampalataya nama’y naghahanap ng mga palatandaan ng Diyos para makita kung saan siya gustong dalhin ng Diyos. Magpapagala-gala siya hanggang sa huling araw ng kanyang buhay sa paghahanap ng ibang katarungan at ibang kaganapang higit pa sa makatao (Mt 5:20; Lc 12:32; Heb 11:13).

Ang inapo ni Abraham: tingnan Mt 3:7; Jn 8:33; Mga Gawa 3:25; 13:26; Rom 4:13; Gal 3:8.

Abram at Abraham: Gen 17:5.

• 10. *Sabihin mong magkapatid tayo para tratuhin nila akong mabuti... alang-alang sa iyo.* Marami ang naeeskandalo sa mababang antas ng moralidad nang panahong iyon at maging kay Abraham man. Nang tawagin siya ng Diyos para maging kaibigan niya, hindi siya nagbagong bigla. Dahan-dahang mangyayari ang pagbabagong ito sa moralidad ng kanyang bayan sa loob ng maraming

hanggang Betel, sa lugar na una niyang pinagtayuan ng kanyang tolda, sa pagitan ng Betel at Hay, ⁴ sa pook na ginawan niya ng altar, at doon tinawag ang Pangalan ni Yawe.

Ang paghiwalay nina Abram at Lot

• ⁵ *Si Lot na kasama ni Abram ay mayroon ding mga tupa, mga baka at mga tolda. ⁶ Masikip na ang lupa sa kanila at sa napakalaki nilang kawan kaya hindi na sila makapagsasama-sama.*

⁷ Sumiklab ang kagalitan sa mga pastol ng mga kawan ni Abram at ni Lot. Nang panahong iyon ay doon din nakatira ang mga Kananeo at Perezeo. ⁸ Sinabi ni Abram kay Lot: “Huwag tayong mag-away, ni ang ating mga pastol, sapagkat magkapatid tayo! ⁹ Hindi ba’t nasa harap mo ang buong lupain? Maghiwalay tayo. Kung sa kaliwa ka pupunta, pupunta naman ako sa kanan. At kung sa kanan ka pupunta, sa kaliwa naman ako.

¹⁰ Iginala ni Lot ang paningin at nakita

niya ang buong kapatagan ng Jordan na sagana sa tubig, dahil bago ginunaw ni Yawe ang Sodom at Gomorra, katulad ito ng hardin ni Yawe, tulad ng lupain ng Ehipto hanggang Soar. ¹¹ Pinili ni Lot para sa kanya ang buong kapatagan ng Jordan, at naglakad pasilangan.

Sa ganitong paraan, naghiwalay silang dalawa. ¹² Nanirahan si Abram sa lupain ng Kanaan samantalang si Lot ay namuhay sa mga siyudad sa kapatagan at dinala ang kanyang tolda sa Sodom. ¹³ Nang mga panahong iyon, napakasama ng mga taga-Sodom at nagkakasala silang lubha kay Yawe.

¹⁴ Sinabi ni Yawe kay Abram pagkatapos humiwalay sa kanya si Lot: “Tumingala ka at mula sa iyong kinaroroonang igala ang iyong tingin sa hilaga, sa timog, sa silangan at sa kanluran.

¹⁵ Ibibigay ko sa iyo at sa iyong mga inapo magpakailanman ang buong lupaing nakikita mo. ¹⁶ Gagawin kong

dantaon: matiyaga ang Diyos. May panahon ang bawat bagay. Kailangang pagnilayan natin ito dahil agad tayong naghuhusga nang wala naman sa panahon.

Hindi nagkataon lamang ang pagsasalaysay ng pangyayaring ito rito: mahahalagang bagay ang sinasabi ng mga kuwento. Pinangakuan ng Diyos si Abraham ng lupa. Hindi niya alam kung saan o paano ito ibibigay: hindi nagbibigay ng maraming paliwanag ang Diyos. Ang una niyang naisip ay pumunta at tumingin sa direksiyon ng Ehipto, isang mayamang lupain na may mga tubigang lambak na ibang-iba sa mga tuyot na burol ng Palestina. Doon niya ibinigay pati ang kanyang asawa kay Paraon para ilitas ang kanyang buhay. Pero ang pagbibigay ng kanyang asawa ay parang paggawa ng tipan sa Paraon, sa Ehipto – at sa mga susunod na panahon malalaman ng mga Israelita sa kanilang kapinsalaan na hindi maganda ang takbo ng mga pangyayari pag sa Ehipto sila umaasa sa halip na sa kanilang tipan sa Diyos. Bukod dito, si Sara ang kanyang asawang tunay, ang “malayang babae” na magsisilang sa tagapagmana ni Abraham ayon sa plano ng Diyos. Sa kagustuhan niyang kumilos sa sarili niyang pasya sa halip na maghintay sa oras ng Diyos, muntik nang mawala kay Abraham ang lahat. Hindi sa lupain ng mayayaman darating ang mga biyaya ng Diyos kay Abraham: para sa kanyang mga inapo, ang Ehipto ay lupain lamang ng pagkaalipin ng mga tao.

• **13.5** Nagkaroon ng alitan ang mga lingkod ni Abraham at ni Lot. Higit na pinahalalagan ni

Abraham ang kapayapaan kaysa personal na kapakanan niya kaya si Lot ang pinapili niya ng lupa nito.

Kung sa kaliwa ka pupunta, pupunta naman ako sa kanan. May mga kutob na si Abraham sa pananam-palataya. Hindi pa niya alam na ang lupang pipiliin niya ay isa lamang larawan ng mahiwagang lupa na siyang kaharian ng Diyos sa atin. Subalit sa halip na siya ang pumili, si Lot ang una niyang pinapili. Hindi niya namamalayan ngunit ginagawa niya ito dahil sa pag-ibig. Hindi niya hinahangad ngunit natagpuan niya ang tunay na lupa, na walang iba kundi ang puso ng tao, kung saan nagkakatotoo ang Kaharian ng Diyos. Sa panlabas ay mas mainam ang napili ni Lot pero sa totoo’y siya ang nawalan nito.

Ibibigay ko sa iyo ang buong lupaing nakikita mo. Ito ang lupain ng Kanaan na ngayo’y tinatawag na Palestina. Ito ang “lupang dinadaluyan ng gatas at pulot-pukyutan” (Blg 13:27), o lupang pinagpala para maging mabunga. Pero wala pa sa pag-aari ni Abraham ang lupang iyon; ipinangangako lamang sa kanya ng Diyos na magiging kanya ang lupain. Nang panahong iyon, mga Kananeo pa ang naroon.

Mahalagang makita kung bakit sa loob ng mga dantaon ay hinubog ng Diyos ang mga tao sa pangako ng isang lupaing kailangan nilang sakupin. Dahil hindi madidiskubre ng tao ang kanyang dignidad bilang anak ng Diyos kung wala siyang kongkretong inaasahan tulad ng lupa at bahay. Hindi mapauunlad ng tao ang kanyang pagkatao kung wala siyang pagmamalaskitan at ipagtatanggol, at kanyang ipaglalaban.

sindami ng alikabok sa daigdig ang iyong mga inapo; kayat kung mabibilang ang alikabok, mabibilang din ang iyong mga inapo. ¹⁷Tumindig ka, at lakarin mo ang haba at luwang ng lupain sapagkat ibini-bigay ko ito sa iyo.”

¹⁸At inilipat ni Abram ang kanyang mga tolda at tumira sa tabi ng Puno ng Mambre sa Hebron. Doon siya nagtayo ng alat kay Yawe.

14 ¹Nang panahong iyon, sina Haring Amrafel ng Senaar, Haring Ariok ng Ponto, Haring Codorlamor ng Elam, at Haring Tadal ng mga Bansa – ²ay nakipagdigma laban kina Bara, ang hari ng Sodom; Bersa, hari ng Gomorra; Sineab, hari ng Adama; Semeber, hari ng Seboim; at sa hari ng Bela o Soar. ³Pinaganib ng lahat ng mga haring ito ang kanilang puwersa sa lambak ng Sidim, na ngayon ay Dagat ng Asin. ⁴Labindalawang taon silang naglingkod kay Codorlamor, ngunit naghimagsik sila sa ikalabintatlong taon.

⁵Sa ikalabing-apat na taon, dumating si Codorlamor at ang mga haring kakampi niya at nilupig ang mga Rapaita sa Astarot-Carnaim, ang mga Zuzita sa Ham, ang mga Emita sa Save-Cariataim, ⁶at ang mga Horeo sa kabundukan ng Seir hanggang sa El Paran, malapit sa disyerto.

⁷Pagkatapos ay bumalik sila at nagtungo sa Bukal ng Paghuhukom, iyon ay ang Kades, at sinakop ang buong lupain ng Amalekita, at ng mga Amorreo na naninirahan sa Asasontamar.

⁸Nagtipon ang mga hari ng Sodom, Go-

morra, Adama, Seboim, at Bela o Soar, at pumusiyon sa lambak ng Sidim ⁹laban kina Codorlamor, hari ng Elam; Tadal, hari ng mga Bansa; Amrafel, hari ng Senaar; at Ariok, hari ng Ponto: apat na hari laban sa lima.

¹⁰Noo'y maraming balon ng alkitran sa lambak ng Sidim, kaya sa pagtakas ng mga hari ng Sodom at Gomorra, nahulog sa balon ang ilan sa mga tauhan nila, at ang iba'y nagtago sa kabundukan. ¹¹Kinamkam ng apat na hari ang lahat ng ari-arian ng Sodom at Gomorra, pati ang lahat ng kanilang pagkain, at saka umalis. ¹²Binihag din nila si Lot, ang pamangkin ni Abram, na naninirahan sa Sodom, at kinuha ang mga ari-arian nito.

¹³May isang nakatakas na pumunta kay Abram na Hebreo, at ibinalita ang nangyari. Nakatira ito sa malapit sa mga malalaking puno ni Mambreng Amorreo na kapatid nina Eskol at Aner: mga kakampi ni Abram.

Sina Abraham at Melkisedek

• ¹⁴Nang mabalitaan ni Abram na nabihag ang kanyang kamag-anak, pumili siya ng tatlundaa't labingwalong tauhan niya, at hinabol nila ang mga ito hanggang Dan. ¹⁵Hinati niya ang kanyang hukbo at sumalakay kinagabihan, tinalo niya at hinabol ang mga iyon hanggang Hoba, sa hilaga ng Damasco. ¹⁶Nabawi niya ang lahat ng ari-arian, ang kanyang kamag-anak na si Lot, at ang mga ari-arian nito, kasama ang mga kababaihan at iba pang mga tao.

¹⁷Sa pagbalik ni Abram, pagkatapos

• **14.14** Saan naman galing ang alamat na nababasa natin sa kabanatang ito at saka na lamang isiningit sa kasaysayan ni Abraham? Mula kaya ito sa kagustuhang dagdagan ang kanyang kadakilaan sa pagsasabing magaling din siya sa pakikipagdigma?

Gayunman, gusto ng Diyos na may-akda ng Biblia na maglaman ng dalawang aral ang salaysay na ito na parang walang halaga:

Pari ng Kataas-taasang Diyos si Melkisedek. Hindi niya tinanggap ang salita ng Diyos tulad ni Abraham. Subalit sa kanyang karanasa'y kilala niya ang tumawag kay Abraham at nakilala rin niya si Abraham. Hinding-hindi nananatiling magkakahiwalay ang mga taong tinatawag ng Diyos kundi lagi nilang nakakakilala ang iba pang kaibigan ng Diyos. Binayaran ni Abraham ang *ikapu*, ngunit umalis siyang mas mayaman sa tuwa dahil narinig niya mula sa bibig ng dayuhang ito ang mga salitang nagpapatotoo sa pagpapala ng Diyos (tingnan Lc 1:39).

'Hindi ako kukuha ng anumang sa iyo.' Walang kukunin si Abraham sa mga nakatira sa Kanaan kundi ang pagpapala lamang na ibini-bigay ni Melkisedek sa kanya na, ayon sa kuwento, ay hari ng Salem, ang Jerusalem ng hinaharap, ang banal na lungsod.

Nagdala ng tinapay at alak si Melkisedek. Nakapagtataakang tao si Melkisedek! Sa bayang Israel, ang mga hari ay hindi pari, at hindi rin nag-aalay ng tinapay at alak bilang handog. Ngunit nakikita ng Salmo 110 at ng Sulat sa mga Hebreo (5:6 at kab. 7) sa taong ito ang larawan ni Kristong Tanging Pari. Sa kabila ng kadakilaan ni Abraham, ang pagdating lamang ng magkakamit ng pagpapalang ipinangako ng Diyos sa lahat ng bansa ang kanyang pinaghandaan. Ipina-hihiwatig lamang dito ang pagkapari at pagkahari ni Kristo na nagkokonsagra sa tinapay at alak.

• **15.1** *Yaweng Panginoon ko... Mamamatay akong walang anak.* Pagsapit sa kung anong edad, nag-aalala ang tao kung ano ang maiwan sa kanyang